Regionala perspektiv på ungas övergångar till eftergymnasial utbildning

RAPPORTEN BESTÄLLD AV

tillväxtverket

Strategirådet

Södermalmstorg 4
116 45 Stockholm
info@strategiradet.se
www.strategiradet.se

Författare:
Jonas Öhlin
Lars Behrenz (Linnéuniversitetet)

Rapportnummer: 0587
ISBN: 978-91-90068-81-6

Rapporten är beställd av Tillväxtverket. Analys och slutsatser i rapporten är författarnas.

Kontaktperson Tillväxtverket: Elin Backström

Förord

I hela Sverige står arbetsgivare inför utmaningen att hitta arbetskraft med rätt kompetens och utbildning, och idag finns en hög efterfrågan på såväl gymnasialt som eftergymnasialt utbildade individer. Ungas val att läsa vidare efter gymnasiet påverkas inte bara av individuella förutsättningar, utan också av de möjligheter och behov som finns på den regionala arbetsmarknaden. För att förstå hur kompetensförsörjningen fungerar i olika delar av landet behövs därför kunskap om hur utbildningsval och regionala förutsättningar samspelar.

Denna rapport har tagits fram inom ramen för ett projekt i Myndighetssamverkan för kompetensförsörjning och livslångt lärande, där Tillväxtverket deltar tillsammans med åtta andra myndigheter. Rapporten beskriver hur ungas övergångar till eftergymnasial utbildning varierar mellan Sveriges regioner och analyserar hur detta samvarierar med regionala arbetsmarknadsförhållanden.

Vi vill rikta ett varmt tack till medarbetare från de samverkande myndigheterna som genom värdefulla inspel har bidragit till arbetet. Ett särskilt tack riktas till de regionala representanter som deltagit i projektets referensgrupp och generöst delat med sig av erfarenheter, perspektiv och synpunkter, vilka stärkt rapportens relevans och kvalitet.

Tim Brooks

Avdelningschef, Avdelning Näringsliv och regional utveckling

Tillväxtverket

Stockholm, oktober 2026

Innehåll

Förord **3**
Sammanfattning **5**
1. Inledning **6**
1.1 Rapportens bakgrund och syfte 6
1.2 Data och metod 6
1.3 Faktorer på individnivå som påverkar övergångar 7
1.4 Disposition 8
2. Övergångar till eftergymnasial utbildning **9**
2.1 Övergångsmönster på nationell nivå 9
2.2 Övergångsmönster på regional nivå 12
2.3 Övergångsmönster på kommunal nivå 19
3. Samband mellan övergångar och regionala förhållanden **21**
3.1 Övergångar och regionala arbetsmarknadsförhållanden 21
3.2 Korrelationsanalys 30
4. Avslutande diskussion **33**
4.1 Rekommendationer om fortsatta analyser 33
5. Referenser **35**
Tabellbilaga **36**

Sammanfattning

Ungefär en fjärdedel av unga i Sverige påbörjar en eftergymnasial utbildning inom ett år efter gymnasieexamen. Inom tio år har omkring sju av tio unga påbörjat en sådan utbildning. Andelen som går vidare till en eftergymnasial utbildning varierar dock stort mellan Sveriges regioner. Det finns även tendenser till att de regionala skillnaderna ökat. Geografisk tillhörighet är med andra ord en allt viktigare strukturell faktor för ungas övergångar till eftergymnasial utbildning.

En förklaring till de olika övergångsgraderna över landet är att arbetsmarknadsförhållandena varierar mellan regionerna, vilket påverkar både möjligheter och incitament att läsa en eftergymnasial utbildning. I denna rapport visas bland annat:

- Ungas övergångar till eftergymnasial utbildning är högre i regioner som präglas av hög utbildningsnivå och stor tjänstesektor, samtidigt som övergångarna är lägre i regioner där en stor del av sysselsatta arbetar i yrken med utbildningskrav på högst gymnasial nivå. Övergångarna är även lägre i regioner där fler läser ett yrkesprogram på gymnasiet.
- Övergångarna är högre i större städer och pendlingskommuner nära storstäder.
- I regioner med många studieplatser är övergångarna högre, vilket tyder på att närhet till utbildning samvarierar med övergångar till eftergymnasial utbildning.
- Övergångar till eftergymnasial utbildning är även lägre i regioner med högre sysselsättning och lägre arbetslöshet. En tolkning av detta är att incitamenten att läsa en eftergymnasial utbildning är lägre om det finns goda förutsättningar att få ett jobb ändå. Det är dock viktigt att ha i åtanke att ett högt deltagande i studier i sig kan innebära en lägre sysselsättningsgrad.
- Samtidigt varierar förutsättningarna på individnivå. Socioekonomiska faktorer har stor betydelse för övergångar, där unga med högutbildade föräldrar och goda studieresultat på gymnasiet påbörjar eftergymnasiala studier i högre utsträckning än andra. Övergångarna är också betydligt vanligare bland kvinnor än män. Dessutom varierar val av ämnesinriktning stort mellan könen.

De regionala skillnaderna i övergång till eftergymnasial utbildning bör inte i sig betraktas som ett mått på hur väl utbildningssystemet fungerar. Regionala arbetsmarknader efterfrågar olika typer av kompetens. I regioner där det finns goda möjligheter till arbete direkt efter gymnasiet, exempelvis inom yrken där en gymnasial yrkesutbildning är relevant, kan incitamenten att läsa vidare vara mindre. En lägre övergång till eftergymnasial utbildning kan i sådana fall vara förenlig med en väl fungerande matchning mellan gymnasial utbildning och den regionala arbetsmarknadens kompetensbehov. Rapportens resultat ger visst stöd för en sådan tolkning.

Denna studie har baserats på statistik på regional, aggregerad nivå. För att ytterligare förklara skillnaderna i utbildningsval och övergångar till eftergymnasial utbildning på regional nivå rekommenderas att analyser på individnivå genomförs, där enskilda individers egenskaper kan sättas i relation till de regionala arbetsmarknadsförhållandena. Vidare bör övergångsmönster i förhållande till det lokala utbildningsutbudet belysas ytterligare, inklusive lärcentras roll och avstånd till lärosäten och andra utbildningsanordnare. Slutligen rekommenderas fördjupade studier av hur enskilda större arbetsgivare påverkar utbud och efterfrågan på eftergymnasial kompetens, särskilt i mindre regioner.

1. Inledning

1.1 Rapportens bakgrund och syfte

Andelen unga som går vidare till eftergymnasial utbildning varierar stort mellan Sveriges regioner. Det finns även tendenser till att de regionala skillnaderna ökat.[1] Geografisk tillhörighet är med andra ord en allt viktigare strukturell faktor för ungas övergångar till eftergymnasial utbildning.

Flera faktorer kan förklara denna variation. En lägre andel unga som påbörjar eftergymnasiala studier i en region behöver på individnivå inte bero på ett ointresse att läsa en eftergymnasial utbildning. Det kan i stället bero på att den lokala arbetsmarknaden har ett stort behov av yrkesutbildad arbetskraft med gymnasiekompetens, eller att utbudet av eftergymnasial utbildning är lågt i regionen.

Det finns behov av bättre kunskap om vilka mönster som samvarierar med övergångar till eftergymnasiala utbildningar på regional nivå. Denna rapport syftar till att täcka denna kunskapslucka genom att beskriva ungdomars övergångar till eftergymnasial utbildning i Sveriges regioner, samt analysera sambandet mellan övergångar och regionala arbetsmarknadsförhållanden. Ett användningsområde för kunskapsunderlaget är regionernas arbete med planering och dimensionering av utbildning. I rapporten resoneras även om vilka kunskapsluckor som kvarstår och hur dessa kan belysas.

Rapporten följer unga personer som har avslutat gymnasieskolan med examen och som följs under olika lång tid efter examen. Vilken årskull som studeras varierar beroende på uppföljningsperiod. Med eftergymnasial utbildning avses utbildning inom högskola, yrkeshögskola, folkhögskola samt konst- och kulturutbildningar.

Rapporten har tagits fram på uppdrag av Tillväxtverket inom ramen för Myndighetssamverkan för kompetensförsörjning och livslångt lärande.

1.2 Data och metod

Statistiken i rapporten bygger huvudsakligen på offentligt tillgängliga uppgifter från SCB:s undersökning *Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar*.[2] Kompletterande statistik om övergångar till eftergymnasial utbildning fördelat på nationell bakgrund och föräldrars utbildningsnivå har tagits fram av SCB. Uppgifter om regionala arbetsmarknadsförhållanden har bland annat inhämtats från Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS) och Yrkesregistret. Därutöver används statistik från UKÄ och Eurostat för vissa kompletterande beskrivningar.

Uppgifterna redovisas på nationell, regional eller kommunal nivå. Nedbrytningen på regional och kommunal nivå baseras på vilket län eller vilken kommun den unga var folkbokförd i vid examen, oavsett var gymnasieskolan var belägen. Rapporten utgår huvudsakligen från unga som tog gymnasieexamen läsåret 2019/2020, samt en uppföljningsperiod på fem år efter examen. I vissa delar av rapporten redovisas dock även andra avslutsår och uppföljningsperioder.

Identifiering av vilken av de fyra utbildningsformerna som en individ påbörjat sker utifrån vissa antaganden och urval. Nedan följer kortfattade beskrivningar av processen för framtagande av

[1] UKÄ (2025)

[2] Statistiken finns tillgänglig på denna webbplats: www.scb.se/UF0542.

övergångsstatistik inom respektive utbildningstyp. Notera att statistiken omfattar individer som påbörjat en utbildning oavsett om de har slutfört den eller ej.[3]

- Högskolan: Urvalet innefattar examinerade från gymnasieskolan som registrerat sig på en utbildning inom högskolan.
- Yrkeshögskola: Detta urval omfattar samtliga yrkeshögskoleutbildningar förutom uppdragsutbildningar, behörighetsgivande förutbildningar och korta utbildningar (kurser och kurspaket).
- Folkhögskola: Urvalet av folkhögskoleutbildningar omfattar långa kurser av typen ”särskild kurs”. Särskild kurs kan bedrivas på olika nivåer, från grundskolenivå till eftergymnasial nivå. Samtliga särskilda kurser ingår, även de som inte är eftergymnasiala.
- Konst- och kulturutbildningar: I denna utbildningskategori ingår både konst- och kulturutbildningar och utbildningar med endast tillsyn.

Statistiken redovisas på gruppnivå utifrån de urval som kan väljas i Statistikdatabasen. Rapporten baseras således inte på individdata utan på data på nationell eller regional nivå samt individuella egenskaper på aggregerad nivå.

Analysen av samband mellan övergångar och arbetsmarknadsförhållanden på regional nivå är deskriptiv och visar samvariation mellan olika variabler. Rapporten syftar inte till att analysera orsakssamband mellan arbetsmarknadsförhållanden och övergångar.

1.3 Faktorer på individnivå som påverkar övergångar

Flera faktorer på individnivå samvarierar med ungas övergång till eftergymnasial utbildning. Faktorerna kan dessutom påverka och samspela med varandra. Nedan redovisas kortfattat några faktorer som tidigare forskning har visat har betydelse för ungas övergång till eftergymnasial utbildning.

Föräldrars utbildningsnivå och socio-ekonomiska förhållanden

Den socioekonomiska miljön under uppväxten har betydelse för ungas utbildningsval. Framför allt finns ett tydligt samband mellan föräldrarnas utbildningsnivå och övergångar till en eftergymnasial utbildning. Mönstret återkommer i Sverige och i övriga nordiska länder.[4] 90 procent av unga med föräldrar som har en forskarutbildning påbörjar en eftergymnasial utbildning inom fem år. Motsvarande andel är 77 procent bland unga vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning på minst tre år. Av unga med föräldrar med treårig gymnasial utbildning påbörjar hälften en eftergymnasial utbildning.

Familjebakgrunden har också betydelse för vilka ämnen en individ väljer att läsa. Unga från studievana hem söker sig i större utsträckning till utbildningar med hög status, som ofta leder till yrken med högre status på arbetsmarknaden.[5] Tidigare studier visar dessutom att unga från studieovana hem i regel har sämre tillgång till information om eftergymnasial utbildning och oftare uppfattar högre studier som osäkra eller socialt främmande. Även vänner, lärare och studie- och yrkesvägledare kan påverka utbildningsvalen.[6]

Relaterat till uppväxtmiljön är även individens hälsostatus. Unga med fysiska eller psykiska hälsoproblem tenderar att ha sämre möjligheter att nå framgång i studierna, särskilt om dessa problem inte tas om hand på ett relevant vis av anhöriga eller personer i den ungas närhet.

En ytterligare parameter är skolkvalitet. Denna variabel samspelar med många andra variabler på både individuell och strukturell nivå. Skolor som håller hög kvalitet och erbjuder en

[3] För utförlig beskrivning av metod och urval avseende respektive variabel, se SCB (2025).
[4] Se IFAU (2023) samt Bryntesson & Börjesson (2021)
[5] UHR (2016)
[6] Bryntesson & Börjesson (2021)

utbildning som tillgodoser behoven hos eleverna ger bättre förutsättningar för högre studieresultat och därmed både möjlighet och vilja att studera vidare. [7]

Kön

Kvinnor påbörjar en eftergymnasial utbildning i högre utsträckning än män. Bland unga som tog gymnasieexamen läsåret 2019/2020 hade 72 procent av kvinnorna och 56 procent av männen påbörjat en eftergymnasial utbildning inom fem år. Tidigare forskning visar att kön samspelar med flera faktorer som påverkar utbildningsval, såsom normer, arbetsmarknadens struktur och föreställningar om utbildningar.[8]

Kvinnor och män söker sig också till olika utbildningsområden. På gymnasienivå läser kvinnor i högre grad högskoleförberedande program och på högskolenivå är kvinnor i tydlig majoritet inom vård och omsorg samt medicin och odontologi, medan män är i majoritet inom teknikrelaterade högskoleutbildningar.

Utländsk bakgrund

Unga med utländsk bakgrund påbörjar eftergymnasiala studier i något högre utsträckning än unga med svensk bakgrund. Av unga med utländsk bakgrund som tog gymnasieexamen läsåret 2019/2020 hade 72 procent påbörjat en eftergymnasial utbildning inom fem år, jämfört med 62 procent bland unga med svensk bakgrund. Den offentligt tillgängliga statistik som används som underlag i denna rapport medger inte mer detaljerad nedbrytning efter ursprung. Man bör inte generalisera kring gruppen individer med utländsk bakgrund då förutsättningarna att påbörja en eftergymnasial utbildning varierar påtagligt inom denna grupp. Vissa grupper har höga utbildningsaspirationer och hög övergång till eftergymnasial utbildning, medan andra grupper möter hinder kopplade till ekonomiska villkor, skolresultat och etablering i det svenska utbildningssystemet.[9]

Tidigare studieresultat

Tidigare studieresultat har ett tydligt samband med sannolikheten att studera vidare. Bland unga med gymnasiebetyg på 17,5–20 poäng påbörjar omkring nio av tio en eftergymnasial utbildning inom fem år. Bland unga med 10–12,49 betygspoäng är motsvarande andel drygt en tredjedel. Svagare skolresultat är även förknippade med en svagare etablering på arbetsmarknaden senare i livet.[10] Skolresultat samvarierar samtidigt med den socioekonomiska miljön under uppväxten, och unga med likvärdiga betyg kan göra olika utbildningsval beroende på familjebakgrund och social miljö. [11]

1.4 Disposition

I Kapitel 2 beskrivs ungas övergångar till eftergymnasial utbildning på nationell, regional och kommunal nivå. I Kapitel 3 analyseras sambanden mellan övergångar och regionala förhållanden. I Kapitel 4 sammanfattas och diskuteras resultaten. Dessutom lämnas rekommendationer om fortsatta analyser. I tabellbilagan redovisas kompletterande statistik.

[7] Se Chetty et al. (2014), Chetty et al. (2016), samt Chetty et al. (2022)
[8] UHR (2016), Bryntesson & Börjesson (2021)
[9] Bryntesson & Börjesson (2021)
[10] Behrenz & Månsson (2022)
[11] Bryntesson & Börjesson (2021)

2. Övergångar till eftergymnasial utbildning

I detta kapitel beskrivs övergångsmönster på nationell, regional och kommunal nivå. I kapitlet görs även en mindre internationell utblick.

Sammanfattning

- Ungefär en fjärdedel av unga med gymnasieexamen påbörjar en eftergymnasial utbildning inom ett år efter examen. Inom tio år har ungefär sju av tio påbörjat en eftergymnasial utbildning. Ungefär nio av tio som läser vidare börjar läsa en högskoleutbildning. Ur ett internationellt perspektiv är övergången till eftergymnasial utbildning hög bland unga i Sverige.
- Andelen unga som påbörjar en eftergymnasial utbildning varierar mellan olika regioner, där särskilt storstadsregionerna Stockholm, Uppsala och Skåne har höga övergångsnivåer. Gotland har lägst övergång. Inom fem år har 27 procentenheter fler unga i Stockholm påbörjat en eftergymnasial utbildning jämfört med unga på Gotland.
- Övergångarna till olika utbildningstyper varierar något mellan regionerna. I vissa regioner med lägre övergång till högskola är övergången till yrkeshögskola och folkhögskola relativt hög. Stockholm utmärker sig genom en hög andel övergångar till konst- och kulturutbildningar.
- Skillnaderna i övergångar är ännu större på kommunal nivå. I de kommuner där övergångarna är som högst påbörjar fler än 80 procent en eftergymnasial utbildning inom fem år. I kommunerna med lägst övergång understiger övergångsfrekvensen 30 procent.
- I storstäder påbörjar drygt tre av fyra en eftergymnasial utbildning inom fem år, vilket kan jämföras med landsbygdskommuner där ungefär hälften påbörjar en sådan utbildning inom samma tidsspann.

2.1 Övergångsmönster på nationell nivå

2.1.1 VISS UPPGÅNG FÖR ÖVERGÅNGAR TILL EFTERGYMNASIAL UTBILDNING UNDER PANDEMIN

Ungefär var fjärde ung person i Sverige börjar läsa en utbildning på eftergymnasial nivå inom ett år efter examen från gymnasiet. Se Figur 1 nedan. Efter fem år har knappt två tredjedelar av examinerade gymnasiestudenter påbörjat en eftergymnasial utbildning. Tio år efter examen har ungefär sju av tio påbörjat en sådan utbildning.

Andelen övergångar till eftergymnasial utbildning har legat relativt konstant under den senaste tioårsperioden. Under pandemin ökade dock övergångarna något. 31 procent av individer med gymnasieexamen från läsåret 2019/2020 började läsa en eftergymnasial utbildning inom ett år, vilket kan jämföras med 26 procent av de med gymnasieexamen från läsåret 2018/2019. Nivåerna har dock återgått till de som rådde innan pandemin.

Figur 1. Övergångar till eftergymnasial utbildning år 2014-2024

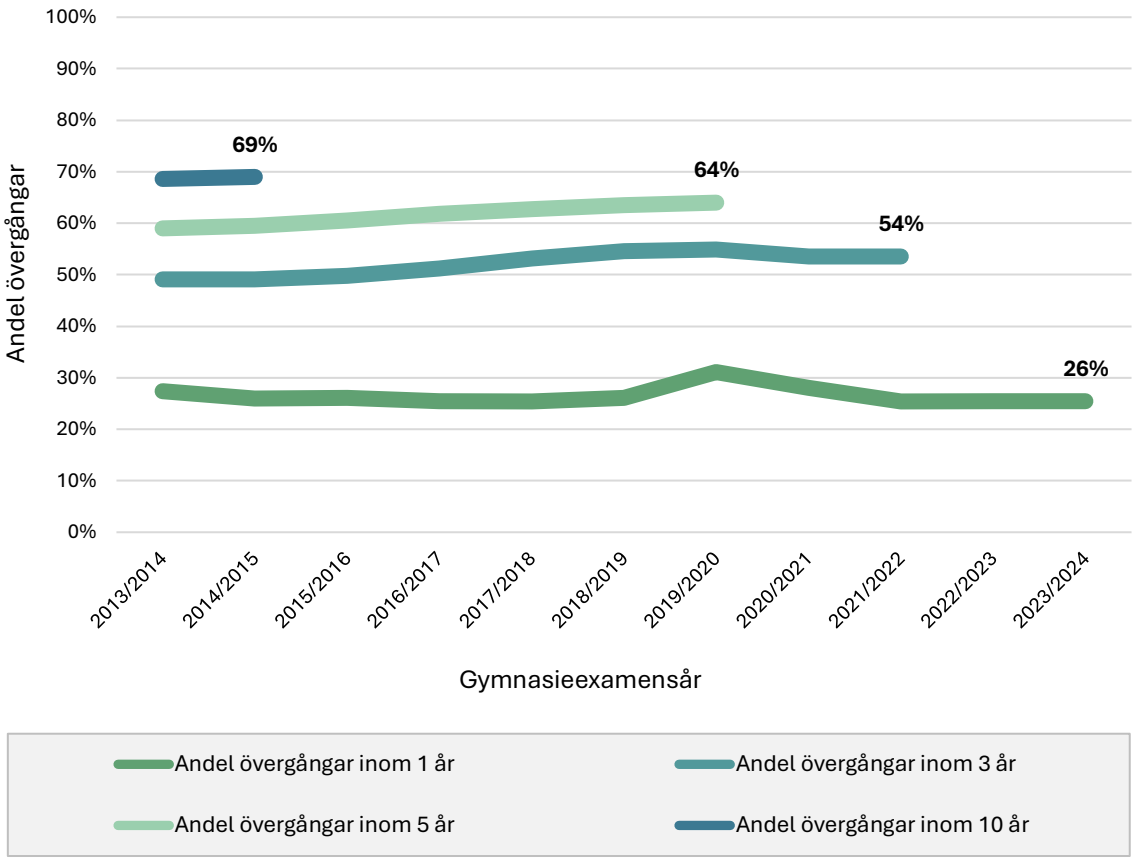

Källa: SCB, undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar.
Not: Statistiken avser övergångar till eftergymnasial utbildning respektive avslutsår.

2.1.2 HÖGSKOLESTUDIER VANLIGASTE EFTERGYMNASIALA UTBILDNINGSFORMEN

I Figur 2 framgår övergångar till eftergymnasial utbildning fördelat per utbildningstyp och tidsperiod efter gymnasieexamen.

Av de fyra utbildningstyper som omfattas av denna studie är det vanligast att påbörja en högskoleutbildning. Knappt nio av tio som gått vidare till en eftergymnasial utbildning efter gymnasiestudierna har påbörjat just en högskoleutbildning.

Noterbart är att yrkeshögskolestudenter påbörjar sina studier något senare än studenter inom övriga studieformer. Ett år efter examen påbörjar en procent av gymnasieexaminerade en yrkeshögskoleutbildning. Tio år efter examen uppgår motsvarande andel till elva procent.

Tio år efter avslutade gymnasiestudier har sex procent av examinerade påbörjat en folkhögskoleutbildning. Ungefär en procent har påbörjat en konst- och kulturutbildning.

Notera att en enskild individ kan ha påbörjat studier inom fler än en utbildningsform och därför kan räknas in i de beräknade övergångsandelarna för flera utbildningstyper.

Figur 2. Övergångar till eftergymnasial utbildning per utbildningstyp och tidsperiod

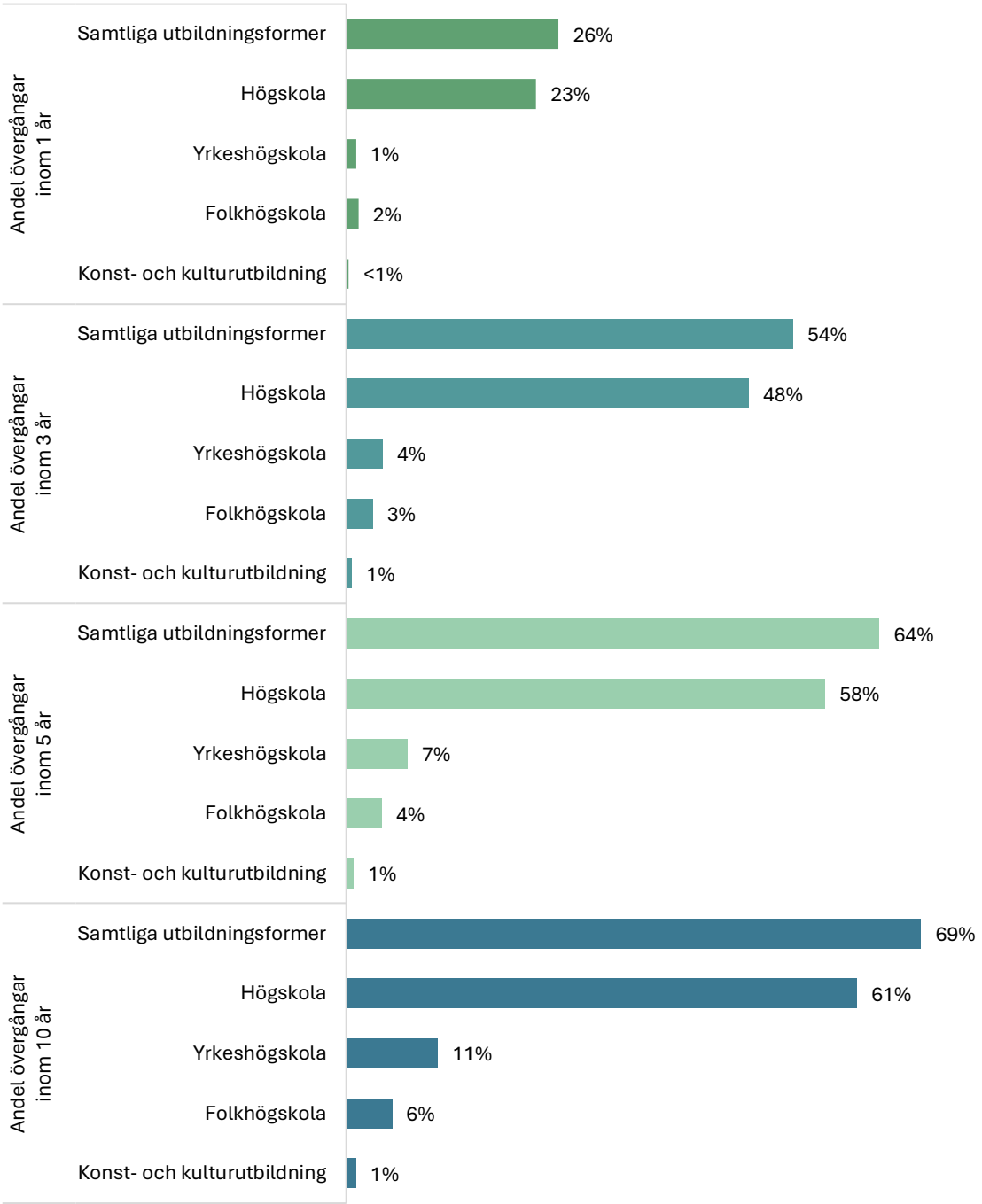

Källa: SCB, undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar.
Not: Statistiken avser övergångar till eftergymnasial utbildning inom senast tillgängliga uppföljningsår. Övergångar inom 10 år baseras på avslutsåret 2014/2015. Övergångar inom 5 år baseras på avslutsåret 2019/2020. Övergångar inom 3 år baseras på avslutsåret 2021/2022. Övergångar inom 1 år baseras på avslutsåret 2023/2024.

Övergångarna till eftergymnasial utbildning är höga i Sverige jämfört med många andra länder. Sverige tillhör de länder i Europa med högst andel eftergymnasialt utbildade i åldersgruppen 25–34 år. Som framgår i Figur 3 har 54 procent inom denna åldersgrupp avslutat en eftergymnasial utbildning (ISCED 5–8), vilket är högre än EU-snittet på 45 procent samt både Danmark och Finland. Bland jämförelseländerna i figuren är det endast Nederländerna och

Norge som uppvisar högre andelar. Notera dock att detta avser individer som avslutat en eftergymnasial utbildning, vilket innebär att den inte är jämförbar med övrig övergångsstatistik i denna rapport.

Denna relativt höga andel uppnås trots att svenska studenter är jämförelsevis gamla när de påbörjar och avslutar sina studier. Medelåldern vid start av högskolestudier på kandidatnivå är närmare 25 år i Sverige, jämfört med strax över 19 år i Nederländerna och Belgien. Vid kandidatexamen är svenskar i genomsnitt över 28 år, medan länder som Nederländerna och Belgien har ett genomsnitt på strax över 23 år. Detta mönster är genomgående för flera andra nordiska länder och återkommer även på masternivå.[12] Den sena övergången till eftergymnasiala studier tycks däremot inte innebära att färre studerar vidare, utan att övergången sker senare i livet än i många andra jämförbara europeiska länder.

Figur 3. Andel mellan 25–34 år med avslutad eftergymnasial utbildning 2025 (ISCED 5–8)

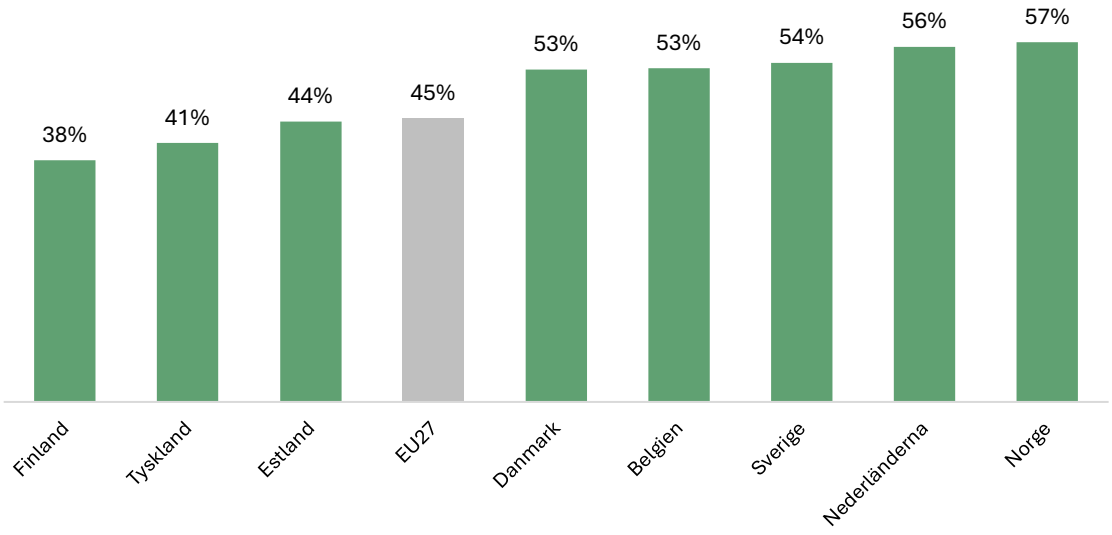

Källa: Eurostat, egen bearbetning.

2.2 Övergångsmönster på regional nivå

I detta avsnitt beskrivs övergångar till eftergymnasial utbildning per region i Sverige. Statistiken baseras på övergångsstatistik för studenter med gymnasieexamen från år 2019/2020, vilket är det senaste året med tillgänglig statistik över andelen studenter som läst vidare inom fem år. Antalet examinerade från gymnasieskolan detta år uppgick till drygt 80 000 individer.

Observera att en enskild individ kan ha studerat flera utbildningar inom olika utbildningsformer. Andelarna i figurerna med övergångar till de fyra respektive utbildningsformerna (Figur 6 - Figur 9) summerar därför inte till andelarna i figuren som avser övergångar till samtliga utbildningsformer (Figur 4). All statistik avser individer som var bosatta i respektive region vid tidpunkt för gymnasieexamen, oavsett gymnasieskolans geografiska placering.

I rapportens tabellbilaga finns sammanställningar över övergångar per region och år efter examen (Tabell 1), utbildningsform (Tabell 2), samt kön, bakgrund och föräldrars utbildningsbakgrund (Tabell 3).

[12] Noterbart är att YH-studerande är något äldre jämfört med högskolestudenter. För examinerade från YH-utbildningar uppgår medianåldern till 32 år.

2.2.1 STÖRRE ÖVERGÅNGAR TILL EFTERGYMNASIAL UTBILDNING INOM STORSTADSREGIONER

I Figur 4 framgår övergångar till eftergymnasial utbildning per region och år. I statistiken ingår samtliga individer som påbörjat någon av de fyra utbildningstyperna.

Övergångar till eftergymnasial utbildning är vanligast i storstadsregioner. I Stockholms län har 75 procent påbörjat någon form av eftergymnasial utbildning inom fem år. Detta kan jämföras med Gotland där strax under hälften påbörjar en eftergymnasial utbildning inom fem år.

Skillnaderna är relativt små mellan flertalet regioner. Det skiljer sju procentenheter mellan Västra Götaland och Dalarna, medan elva regioner har övergångsnivåer som ligger mellan dessa två regioner.

De regionala skillnaderna kan bero på flera faktorer som också samvarierar med varandra. Storstadsregioner har exempelvis ett större utbud av eftergymnasiala utbildningar och arbetsmarknader där en större andel av arbetstillfällena kräver eftergymnasial utbildning. I många mindre och mer glest befolkade regioner kan förutsättningarna vara de motsatta. Dessa samband analyseras närmare i Kapitel 3.

Figur 4. Övergångar till eftergymnasial utbildning, gymnasieexamensår 2019/2020

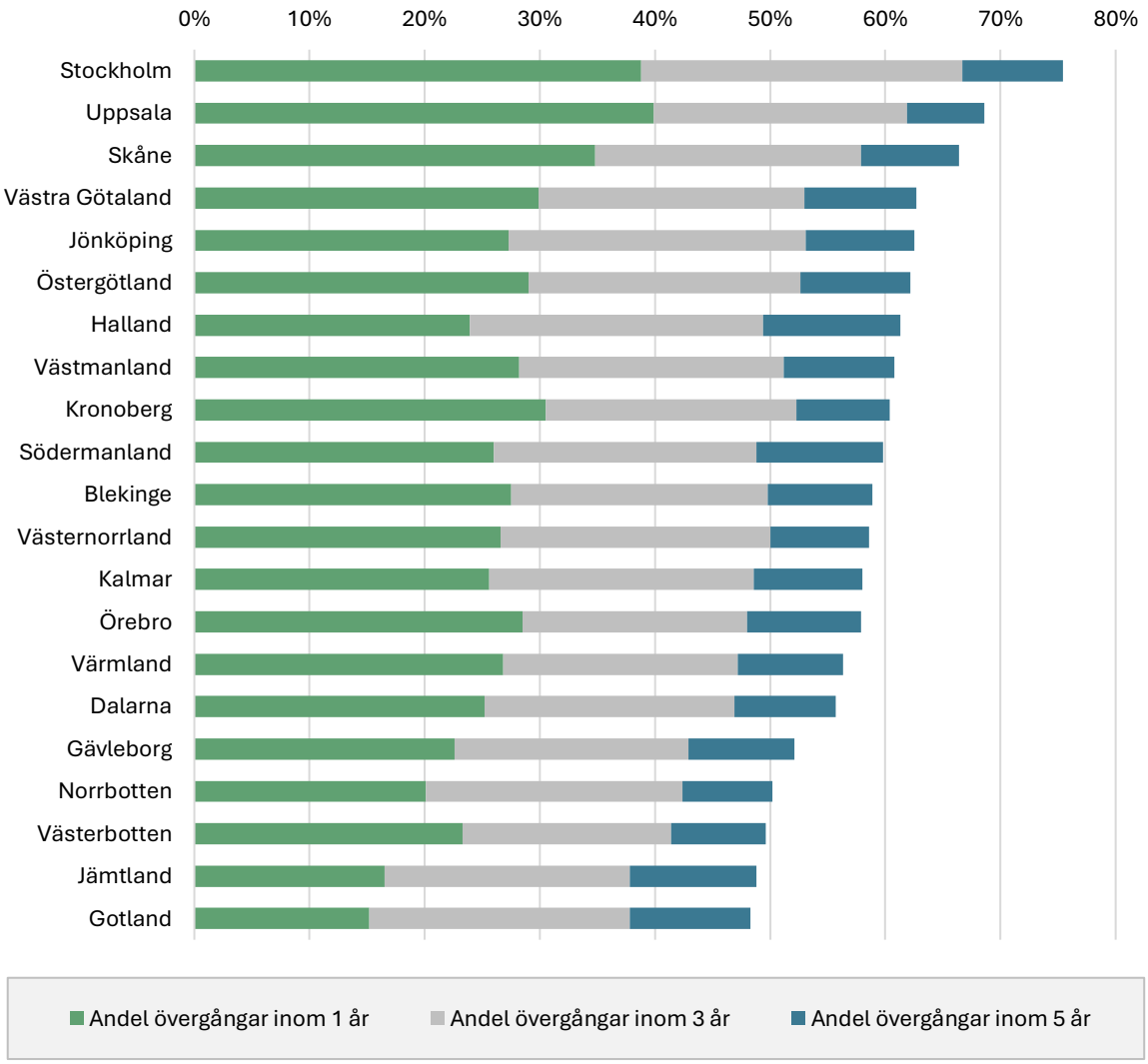

Källa: SCB, undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar.
Not: Statistiken avser övergångar till eftergymnasial utbildning inom respektive period efter avslutsår 2019/2020.

I figuren nedan visualiseras övergångsmönstren i respektive län. Kartvyn baseras på samma övergångsstatistik som i Figur 4 ovan, alltså övergångar till någon av de fyra utbildningstyperna inom fem år efter gymnasieexamen. I denna vy blir det tydligt att övergångarna är högre i södra Sverige än i landets norra delar.

Figur 5. Övergångar till eftergymnasial utbildning, gymnasieexamensår 2019/2020 - kartvy

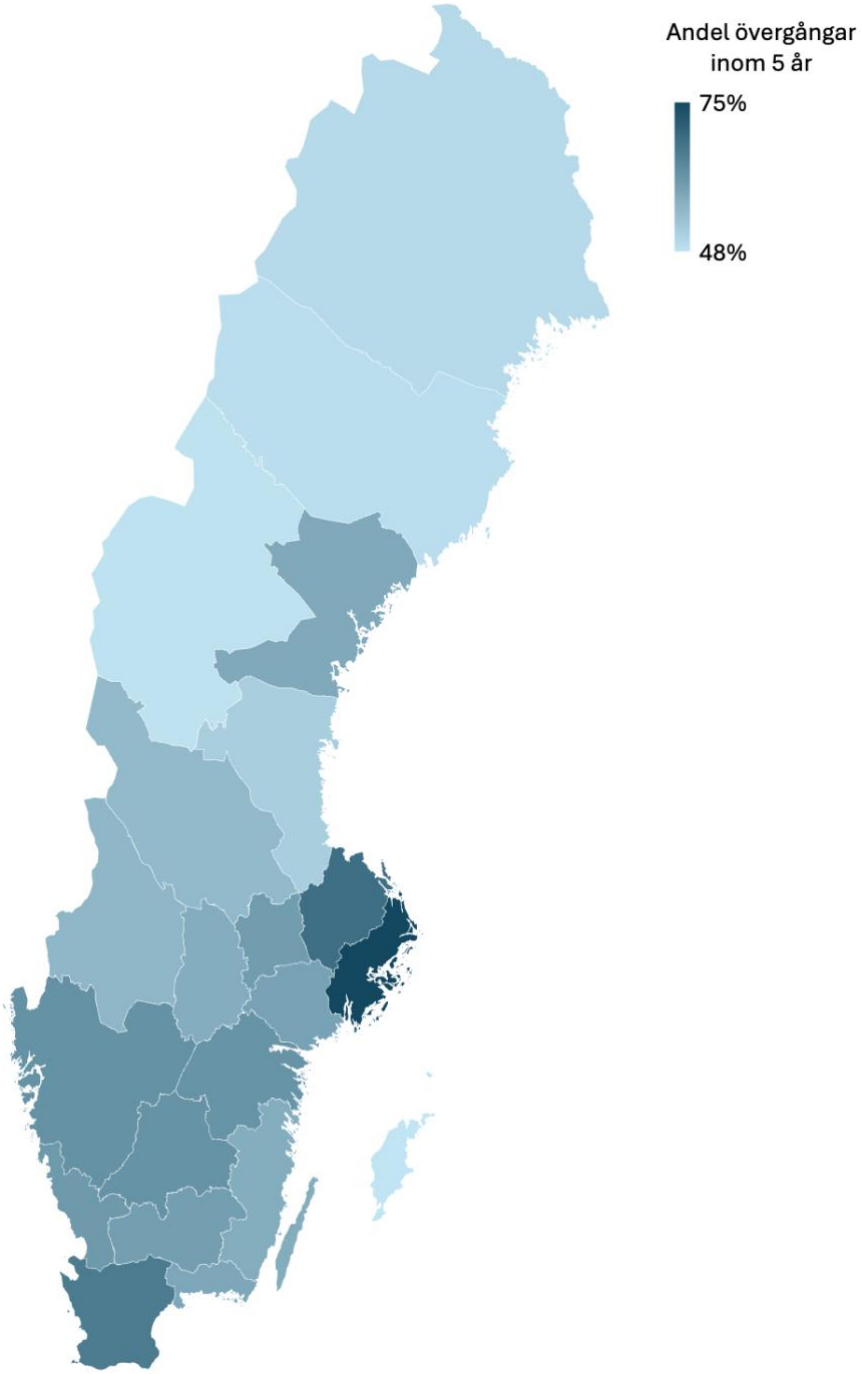

Källa: SCB, undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar.
Not: Statistiken avser övergångar till eftergymnasial utbildning inom fem år efter avslutsår 2019/2020.

2.2.2 HÖGSKOLA ÄR DEN VANLIGASTE UTBILDNINGSFORMEN VID ÖVERGÅNGAR I SAMTLIGA REGIONER

I Figur 6 nedan framgår övergångar till högskoleutbildningar per region. Mönstret liknar det som beskrivs i Figur 4 ovan, vilket kan förväntas då högskoleutbildningar utgör en relativt stor andel av övergångarna från gymnasium till eftergymnasial utbildning. Som beskrivits ovan har knappt nio av tio som påbörjat en eftergymnasial utbildning läst just en högskoleutbildning.

Stockholm och Uppsala uppvisar även i detta fall de högsta övergångsandelarna, med 69 respektive 65 procent inom fem år. Den regionala rangordningen är i stort sett samma som i Figur 4 och skillnaderna mellan regionerna följer ett liknande mönster.

Figur 6. Övergångar till högskoleutbildning, gymnasieexamensår 2019/2020

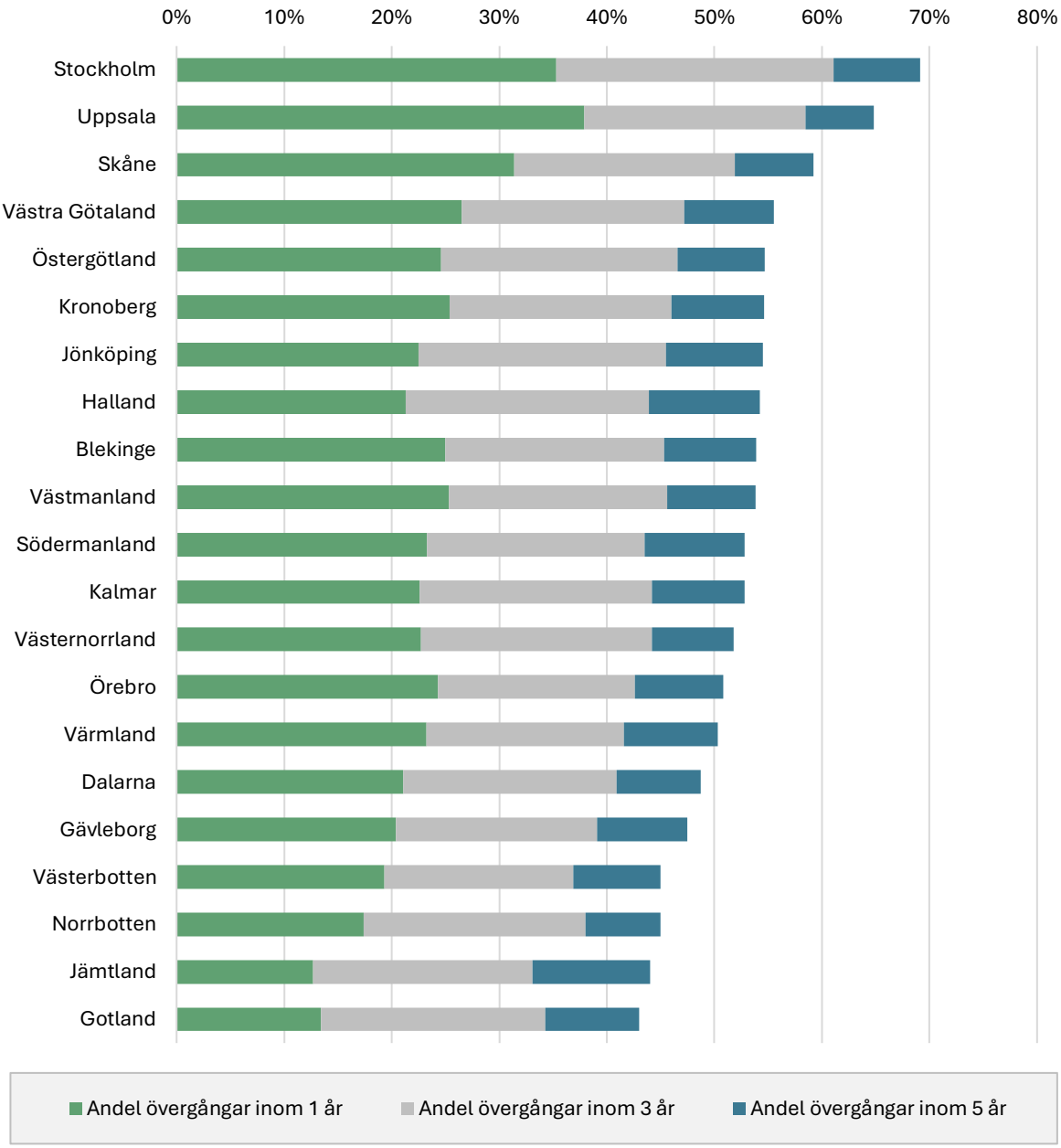

Källa: SCB, undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar.
Not: Statistiken avser övergångar till högskolan inom respektive period efter avslutsår 2019/2020.

2.2.3 STÖRRE VARIATION MELLAN REGIONER FÖR ÖVERGÅNGAR TILL YRKESHÖGSKOLAN

Störst övergång till yrkeshögskolan inom fem år efter gymnasieexamen har unga i Skåne. Liksom för högskolan är övergångarna till yrkeshögskolan som lägst på Gotland, där knappt fyra procent påbörjat yrkeshögskolestudier fem år efter gymnasieexamen.

Övergångar till yrkeshögskolan uppvisar en något större regional variation jämfört med övergångarna till högskolan som beskrivits i ovanstående figur. Andelen övergångar är ungefär 2,5 gånger högre i Skåne jämfört med Gotland.[13]

Som nämnts ovan är yrkeshögskolenybörjare något äldre än högskolenybörjare. Övergången till yrkeshögskolan sker därmed något senare efter gymnasieexamen jämfört med övergångar till högskoleutbildningar. Yrkeshögskolan har nära koppling till arbetslivet och utbildningarna kan i många fall användas för vidareutbildning eller omställning efter en period i arbetslivet.

Figur 7. Övergångar till yrkeshögskoleutbildning, gymnasieexamensår 2019/2020

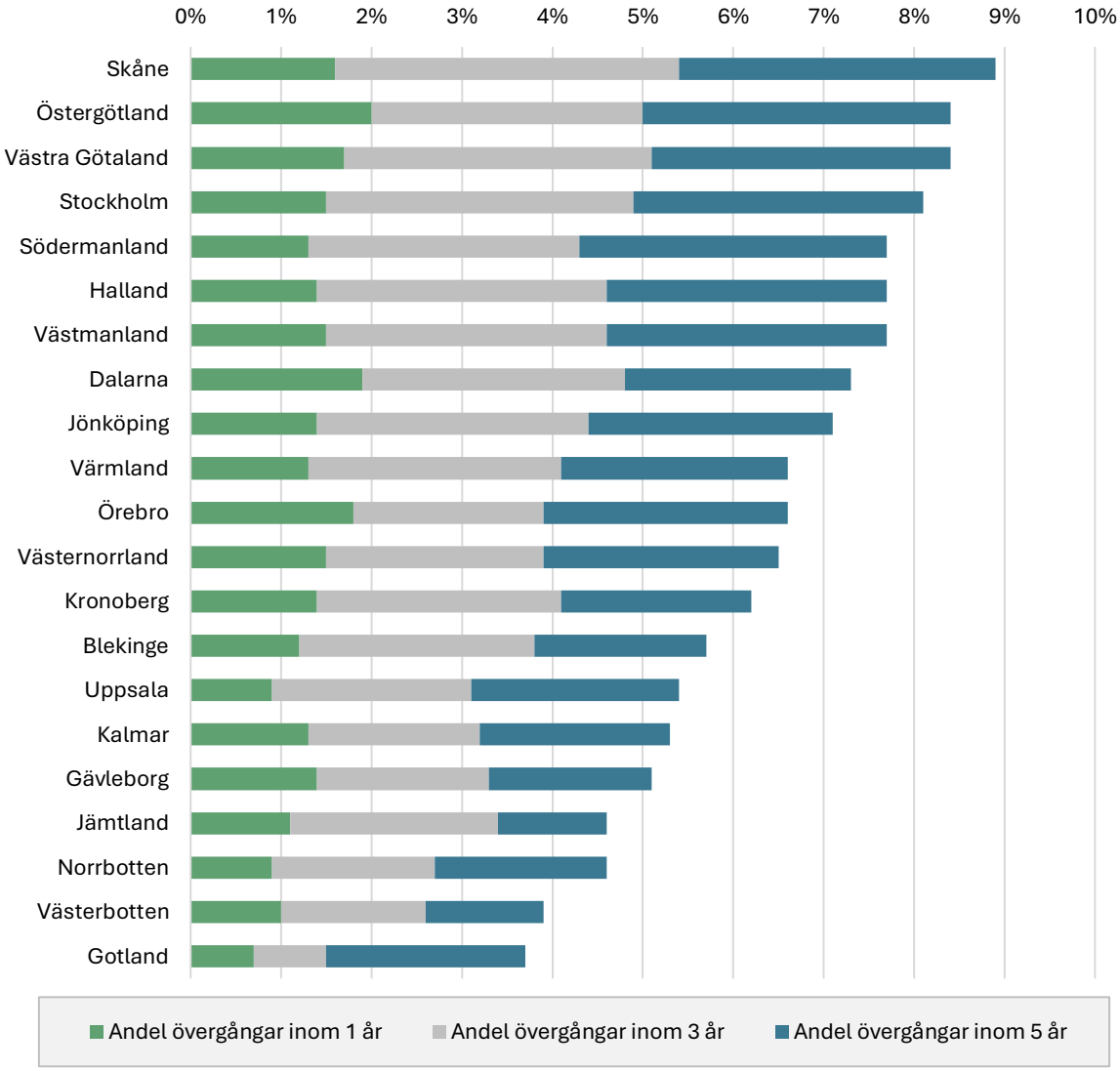

Källa: SCB, undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar.
Not: Statistiken avser övergångar till yrkeshögskolan inom respektive period efter avslutsår 2019/2020.

[13] Observera dock att spridningen i procentenheter är större för övergångar till högskoleutbildningar.

2.2.4 STOR VARIATION MELLAN REGIONER FÖR ÖVERGÅNGAR TILL FOLKHÖGSKOLEUTBILDNINGAR

Övergångsmönster avseende folkhögskoleutbildningar skiljer sig relativt mycket från övergångarna till högskolan. De tre regionerna med högst övergång till folkhögskoleutbildning är Kronoberg, Jönköping samt Västerbotten. Noterbart är att vissa regioner med låg övergång till högskola och yrkeshögskola uppvisar relativt höga övergångstal till folkhögskolan. Särskilt Västerbotten sticker ut, men även Jämtland och Gotland har relativt hög övergång till folkhögskola.

En möjlig förklaring är regionala skillnader i utbildningsutbud och tillgänglighet. Ett relativt stort eller geografiskt tillgängligt utbud av folkhögskoleutbildningar kan bidra till att fler väljer denna utbildningsform. Folkhögskolornas roll kan också skilja sig mellan olika regionala utbildningsmarknader och delvis komplettera andra former av eftergymnasial utbildning.

Figur 8. Övergångar till folkhögskoleutbildning, gymnasieexamensår 2019/2020

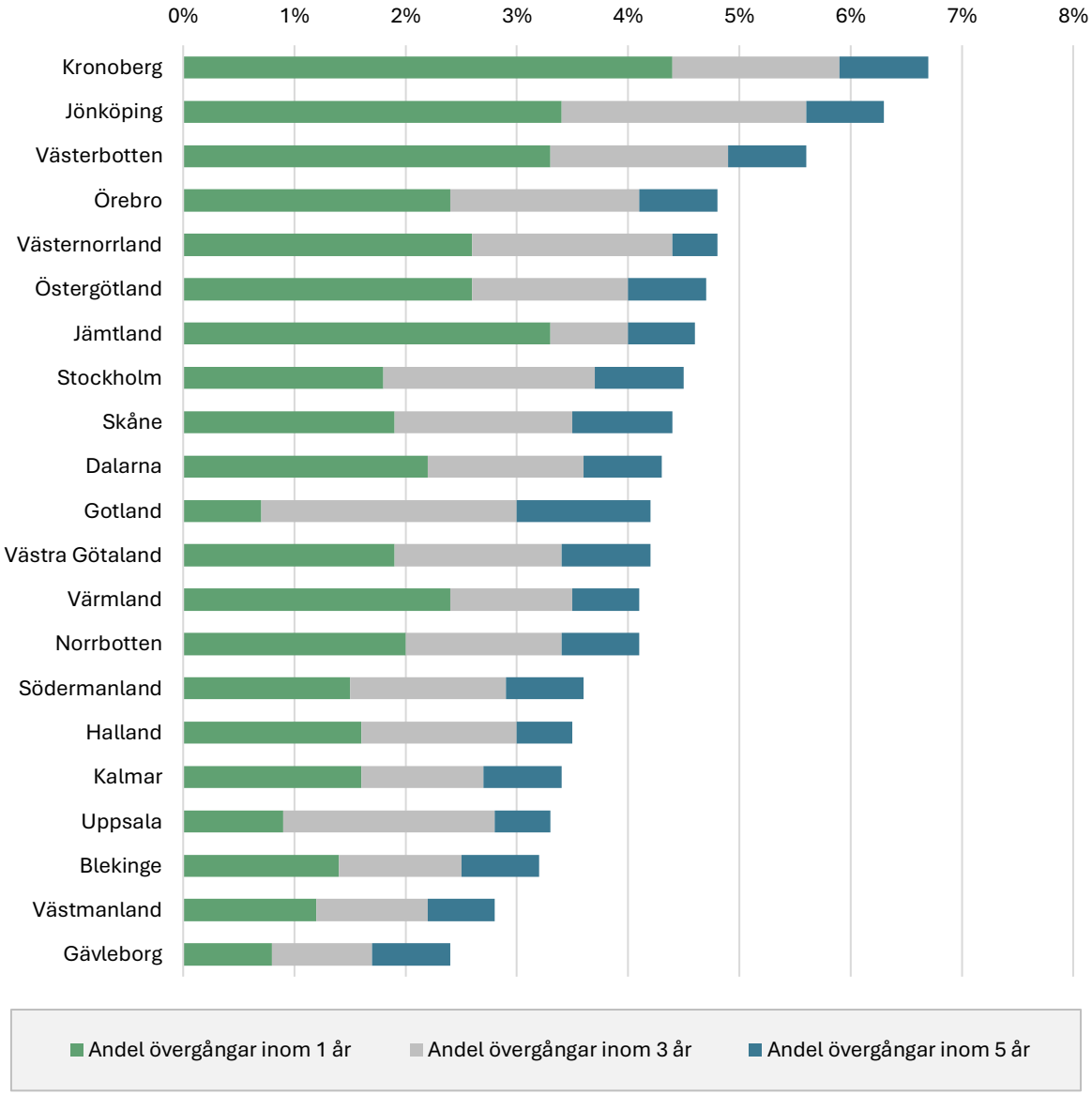

Källa: SCB, undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar.
Not: Statistiken avser övergångar till folkhögskolan inom respektive period efter avslutsår 2019/2020.

2.2.5 STOCKHOLM UTMÄRKER SIG INOM ÖVERGÅNGAR TILL KONST- OCH KULTURUTBILDNINGAR

Konst- och kulturutbildningar står för en relativt liten andel av övergångarna till eftergymnasial utbildning i samtliga regioner. Avseende konst- och kulturutbildningar sticker Stockholm ut där 1,7 procent av examinerade gymnasiestudenter har påbörjat en sådan utbildning inom fem år, en andel som är nästan dubbelt så hög som i regionerna med de näst största och tredje största övergångstalen, Halland och Värmland. En förklaring till de höga övergångsgraderna i Stockholm kan vara att det finns många konst- och kulturutbildningar i just denna region.

Figur 9. Övergångar till konst- och kulturutbildningar, gymnasieexamensår 2019/2020

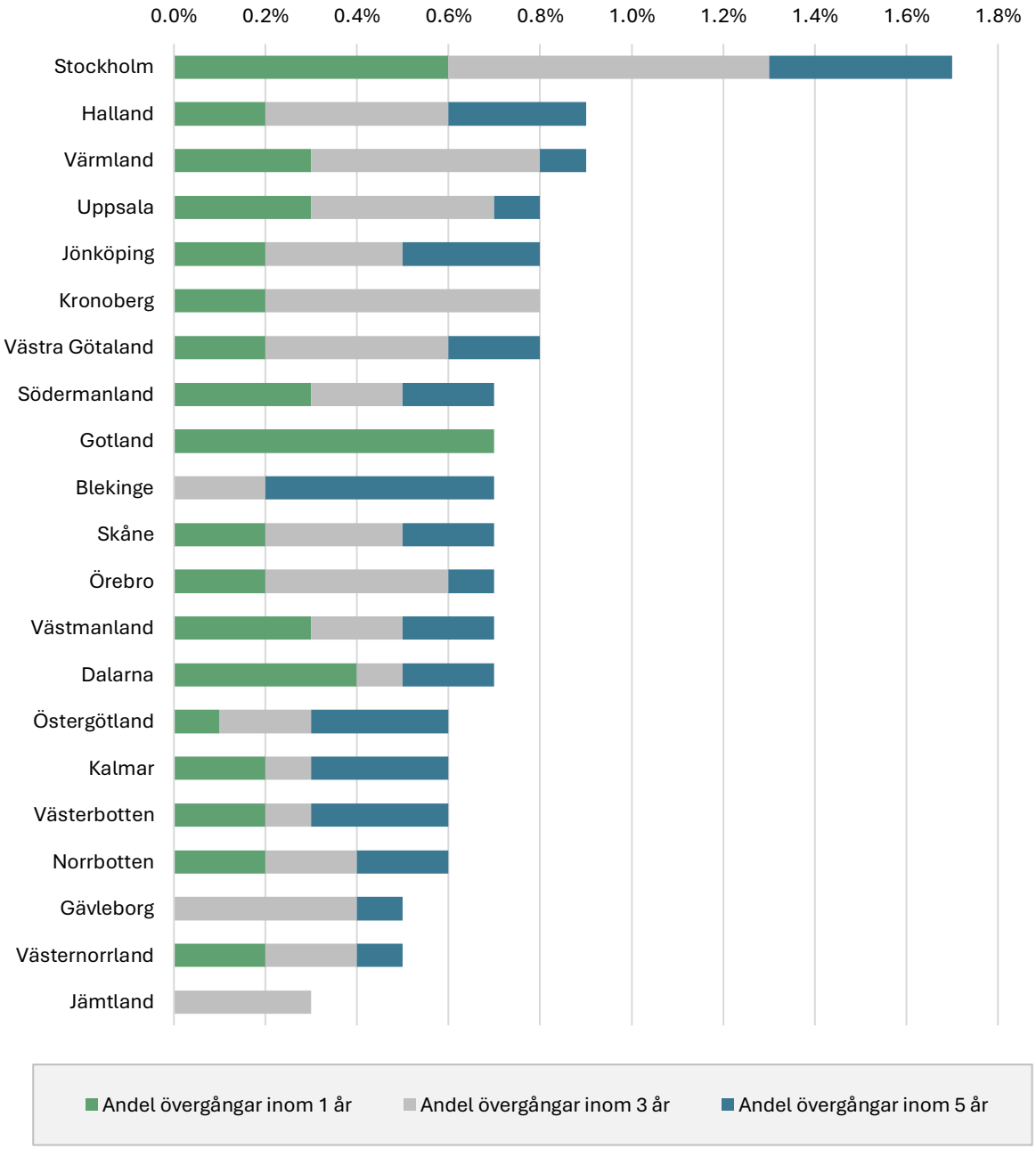

Källa: SCB, undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar.
Not: Statistiken avser övergångar till konst- och kulturutbildningar inom respektive period efter avslutsår 2019/2020.

2.3 Övergångsmönster på kommunal nivå

2.3.1 STOR SPRIDNING I ÖVERGÅNGAR MELLAN KOMMUNER

På kommunal nivå finns en stor spridning i övergångar till eftergymnasial utbildning. I Figur 10 nedan framgår fördelningen av övergångar inom fem år i samtliga 290 kommuner. Statistiken omfattar studenter som tagit gymnasieexamen läsåret 2019/2020. Samtliga utbildningsformer ingår i sammanställningen.

I sex kommuner är övergången till eftergymnasial utbildning högre än 80 procent. Övergångarna är som högst i Danderyd där 88 procent påbörjat en eftergymnasial utbildning inom fem år, följt av Lidingö och Täby med 84 procent, Lomma med 83 procent samt Stockholm och Nacka med 81 procent. I fyra kommuner, Malå, Vilhelmina, Pajala och Bjurholm, är övergången lägre än 30 procent.

Att variationen är större på kommunal än på regional nivå är väntat. Kommuner är befolkningsmässigt mindre, vilket gör att enskilda individer får större genomslag i statistiken. Dessutom är de strukturella förhållandena ofta mer homogena i en kommun än i en region, som kan rymma många olika demografiska och arbetsmarknadsmässiga förhållanden.

I Tabell 4 i rapportens tabellbilaga framgår andelen övergångar per kommun, inklusive antalet examinerade och antalet som påbörjar en eftergymnasial utbildning.

Figur 10. Fördelning av övergångar inom fem år på kommunnivå

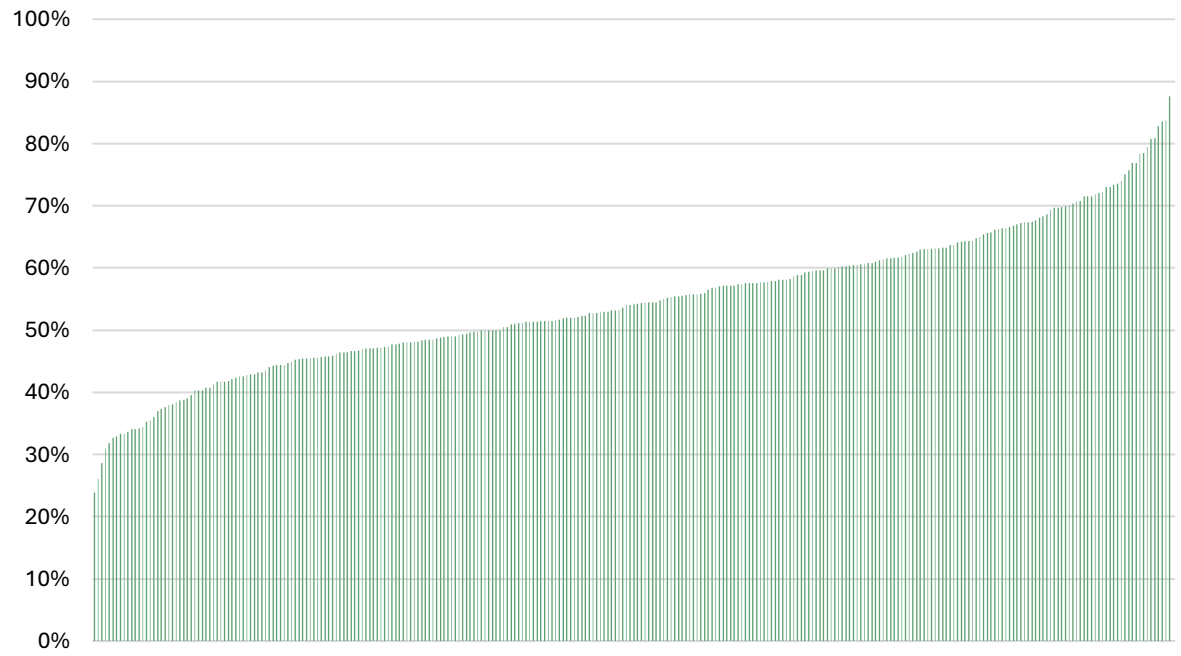

Källa: SCB, undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar.
Not: Statistiken avser övergångar till eftergymnasial utbildning inom respektive kommun inom fem år efter avslutsår 2019/2020.

2.3.2 HÖGST ÖVERGÅNGAR INOM STÖRRE STÄDER OCH PENDLINGSKOMMUNER NÄRA STORSTAD

I Figur 11 framgår övergångar till eftergymnasial utbildning i olika kommungrupper. Även denna statistik baseras på unga som tagit en gymnasieexamen läsåret 2019/2020. Överlag är övergångarna till eftergymnasial utbildning mer omfattande i större städer och orter i närheten av större städer. I kommungruppen *Storstäder* påbörjar drygt tre av fyra examinerade från gymnasiestudier en eftergymnasial utbildning. I grupperna *Landsbygdskommun* och *Landsbygdskommun med besöksnäring* påbörjar 50 procent av gymnasiestudenterna en eftergymnasial utbildning inom fem år.

Figur 11. Övergångar till eftergymnasial utbildning per kommungrupp

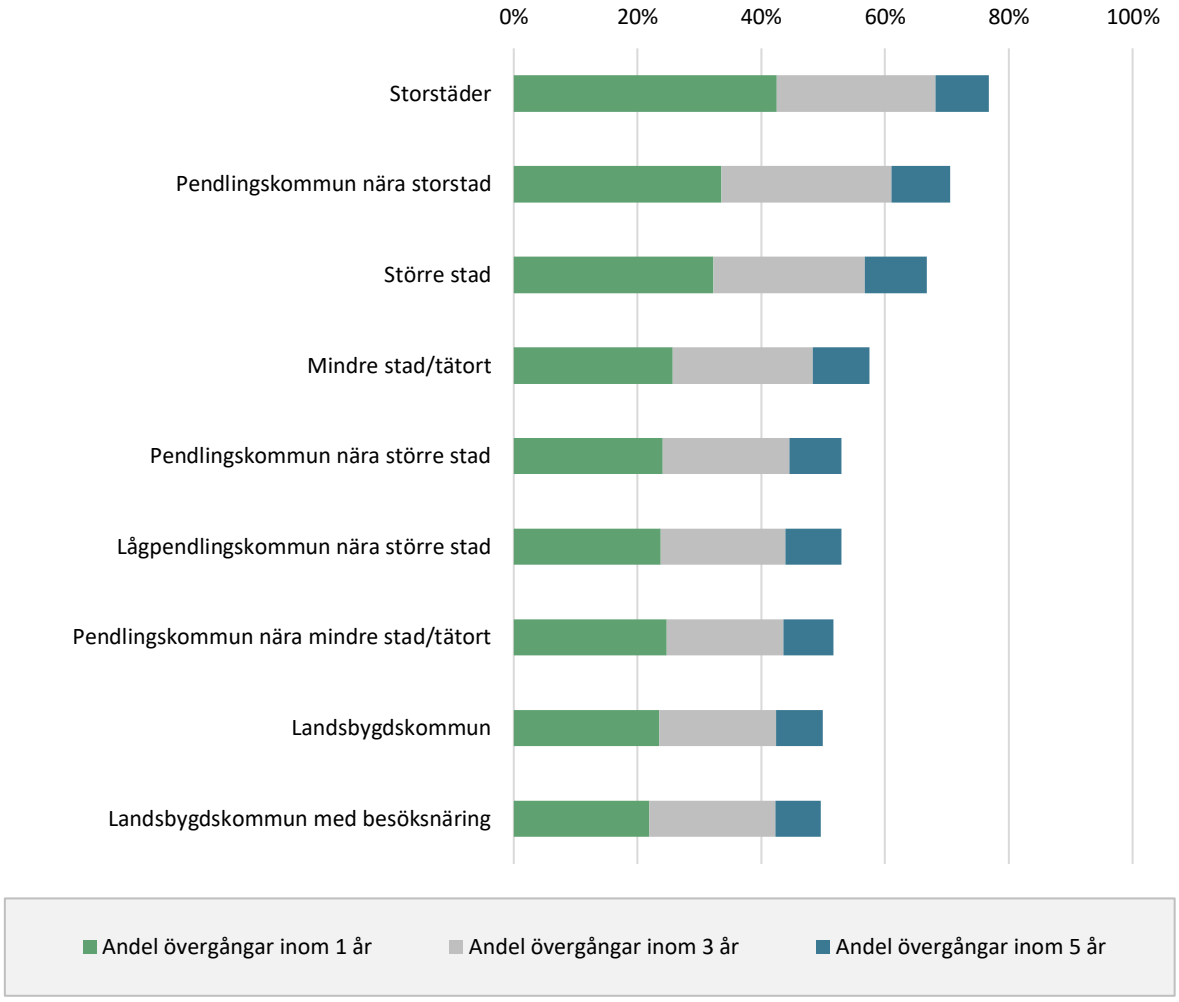

Källa: SCB, undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar. Egen bearbetning.
Not: Statistiken avser övergångar till eftergymnasial utbildning inom respektive kommun inom fem år efter avslutsår 2019/2020.

3. Samband mellan övergångar och regionala förhållanden

I detta kapitel analyseras hur övergången till eftergymnasial utbildning samvarierar med olika regionala arbetsmarknadsförhållanden.

Sammanfattning

- Det är fler unga som studerar vidare i regioner där utbildningsnivån är hög generellt, och där det finns en stor tjänstesektor. Samtidigt är övergångarna lägre i regioner där en stor andel av sysselsatta arbetar i yrken med utbildningskrav på högst gymnasial nivå. Övergångarna är även lägre i regioner där fler läser ett yrkesprogram på gymnasiet. Sammantaget uppträder ett mönster där övergångarna anpassas till de regionala arbetsmarknadsförhållandena.
- Övergångarna är högre i regioner där fler bor i större städer och pendlingskommuner nära dessa städer, samt i regioner med många studieplatser. Detta tyder på att närhet till utbildning kan ha betydelse för graden av övergångar till eftergymnasial utbildning.
- Övergångar till eftergymnasial utbildning är även vanligare i regioner med lägre sysselsättningsgrad och högre arbetslöshet. En tolkning av detta är att individer i lägre grad läser en eftergymnasial utbildning om de har goda förutsättningar att få ett jobb ändå. Det är dock viktigt att ha i åtanke att ett högt deltagande i studier i sig kan innebära en lägre sysselsättningsgrad.

3.1 Övergångar och regionala arbetsmarknadsförhållanden

I detta avsnitt beskriver vi hur övergången till eftergymnasial utbildning samvarierar med regionala arbetsmarknadsförhållanden. De mönster som beskrivs i avsnittet bör inte tolkas som orsak och verkan. Redovisningen syftar snarare till att beskriva förhållandet mellan övergångar och arbetsmarknadsförhållanden inom enskilda regioner. Bakom mönstren ligger en kombination av olika strukturella förhållanden och individuella förutsättningar som samvarierar med varandra.

I redovisningarna redovisas trendlinjer samt R^2-värden. R^2-värdet är ett mått på hur väl en statistisk modell förklarar variationen mellan variablerna. Värdet ligger mellan 0 och 1, och ju högre värde desto högre förklaringsgrad. Ett R^2-värde på 0,6 innebär exempelvis att modellen förklarar 60 procent av variationen, medan resterande 40 procent beror på andra faktorer eller slumpmässig variation. Ett högt R^2-värde betyder inte automatiskt att modellen håller hög kvalitet eller att sambanden är kausala.

3.1.1 FÄRRE ÖVERGÅNGAR I REGIONER MED HÖGT UTBUD AV YRKESTILLFÄLLEN UTAN KRAV PÅ EFTERGYMNASIAL UTBILDNING

Tidigare studier visar att drivkrafterna att påbörja en längre utbildning kan vara svagare där det finns goda möjligheter till arbete direkt efter gymnasiet. Detta gäller särskilt i regioner med stor efterfrågan på yrkesutbildad arbetskraft.[14]

I Figur 12 visas sambandet mellan övergångar till eftergymnasial utbildning och andelen anställda inom yrken med utbildningskrav på högst gymnasial nivå. R^2-värdet uppgår till 0,41. Sambandet är negativt, och en tolkning av mönstret är att större utbud av yrken utan krav på en eftergymnasial utbildning innebär lägre incitament att läsa en eftergymnasial utbildning. Skillnaden behöver inte spegla olika ambitionsgrad avseende utbildningsdeltagande, utan kan vara ett uttryck för att den ekonomiska nyttan av vidare utbildning uppfattas som lägre om det finns många arbetstillfällen utan krav på en eftergymnasial utbildning. Stockholm sticker i detta avseende ut från övriga regioner, med både en hög övergångsgrad till eftergymnasial utbildning och en markant lägre andel anställda inom yrken med utbildningskrav på högst gymnasial nivå.

Figur 12. Samband mellan övergångar till eftergymnasial utbildning och andel anställda inom yrken med utbildningskrav på högst gymnasial nivå

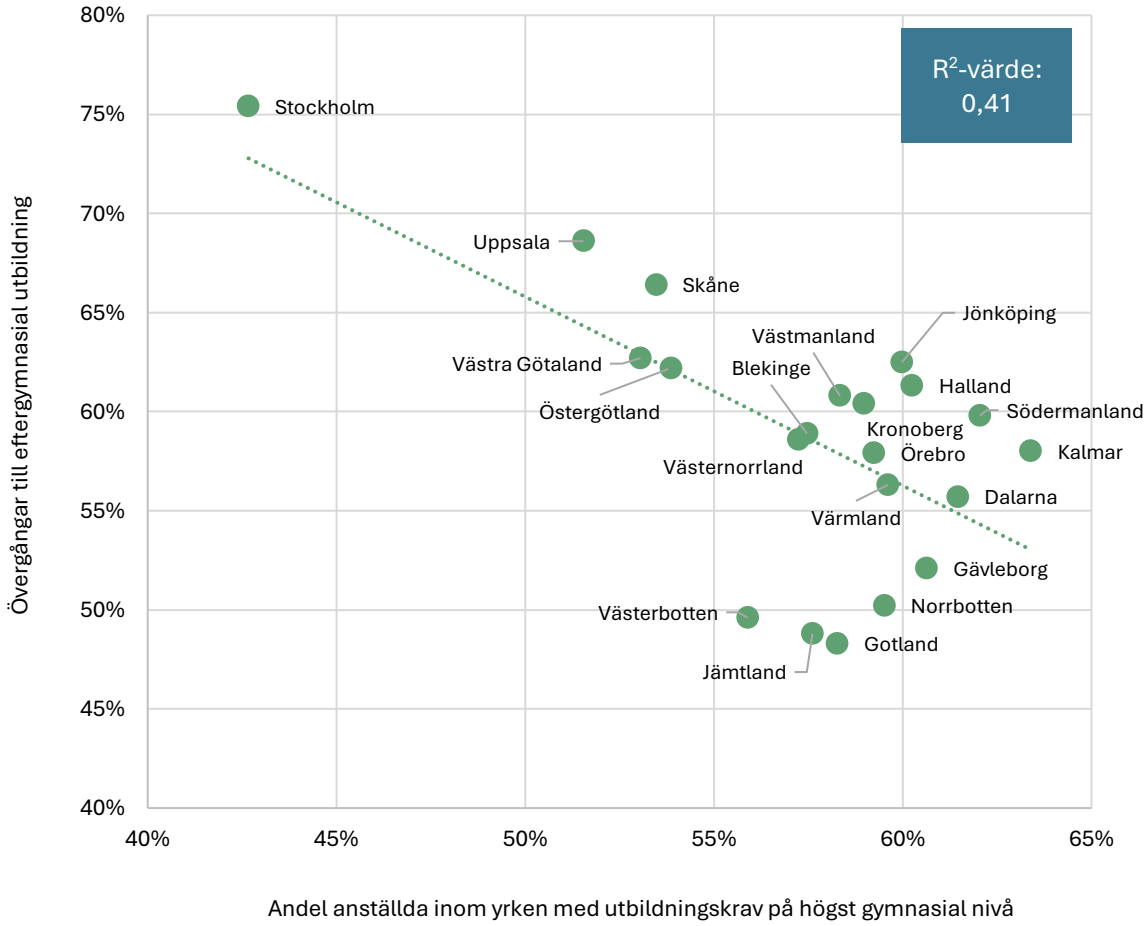

Källa: SCB. Undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar samt Yrkesregistret. Egen bearbetning.
Not: Statistiken avser övergångar till eftergymnasial utbildning inom respektive län inom fem år efter avslutsår 2019/2020.

[14] Bryntesson & Börjesson (2021)

3.1.2 FLER UNGDOMAR LÄSER VIDARE I REGIONER MED STOR TJÄNSTESEKTOR

I Figur 13 nedan framgår sambandet mellan andelen sysselsatta inom tjänstesektorn och övergångar till eftergymnasial utbildning per region. Även i detta fall uppgår R^2-värdet till 0,41. Sambandet är positivt och kan i viss utsträckning ses som en spegling av mönstret som framgår i Figur 12. I regioner med en större tjänstesektor är övergångarna högre. En förklaring till detta kan vara att tjänstesektorn i högre grad efterfrågar eftergymnasial kompetens, även om andra bakomliggande faktorer förstås kan påverka detta samband.

Figur 13. Samband mellan övergångar till eftergymnasial utbildning och andelen sysselsatta inom tjänstesektorn

Källa: SCB. Undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar samt BAS. Egen bearbetning.
Not: Statistiken avser övergångar till eftergymnasial utbildning inom respektive län inom fem år efter avslutsår 2019/2020.

3.1.3 UNGA LÄSER OFTA VIDARE OM DE BOR I EN REGION MED HÖG UTBILDNINGSNIVÅ

Övergångar till eftergymnasial utbildning är vanligare i regioner med en högre utbildningsnivå bland regionens invånare, se Figur 14 nedan. Detta kan ses som ett annat perspektiv på mönstret i figurerna ovan. En högutbildad arbetskraft arbetar i större utsträckning i yrken som kräver någon form av eftergymnasial utbildning. R^2-värdet för de två variablerna uppgår till 0,38, något lägre än i de två ovanstående diagrammen.

Mönstret kan dock även förklaras av att en högre utbildningsnivå inom arbetskraften i praktiken innebär att många ungdomars föräldrar har en högre utbildningsnivå, vilket som beskrivits i rapportens inledning har stor påverkan på huruvida en individ väljer att läsa en eftergymnasial utbildning. Samtidigt finns regioner som avviker från det övergripande mönstret, där särskilt Västerbotten skiljer ut sig. En möjlig förklaring är länets interna struktur, där Umeå har en högutbildad befolkning och omfattande utbildningsverksamhet samtidigt som stora delar av länet består av mindre kommuner med andra arbetsmarknadsförhållanden och längre avstånd till eftergymnasial utbildning.

Figur 14. Samband mellan utbildningsnivå och övergångar till eftergymnasial utbildning

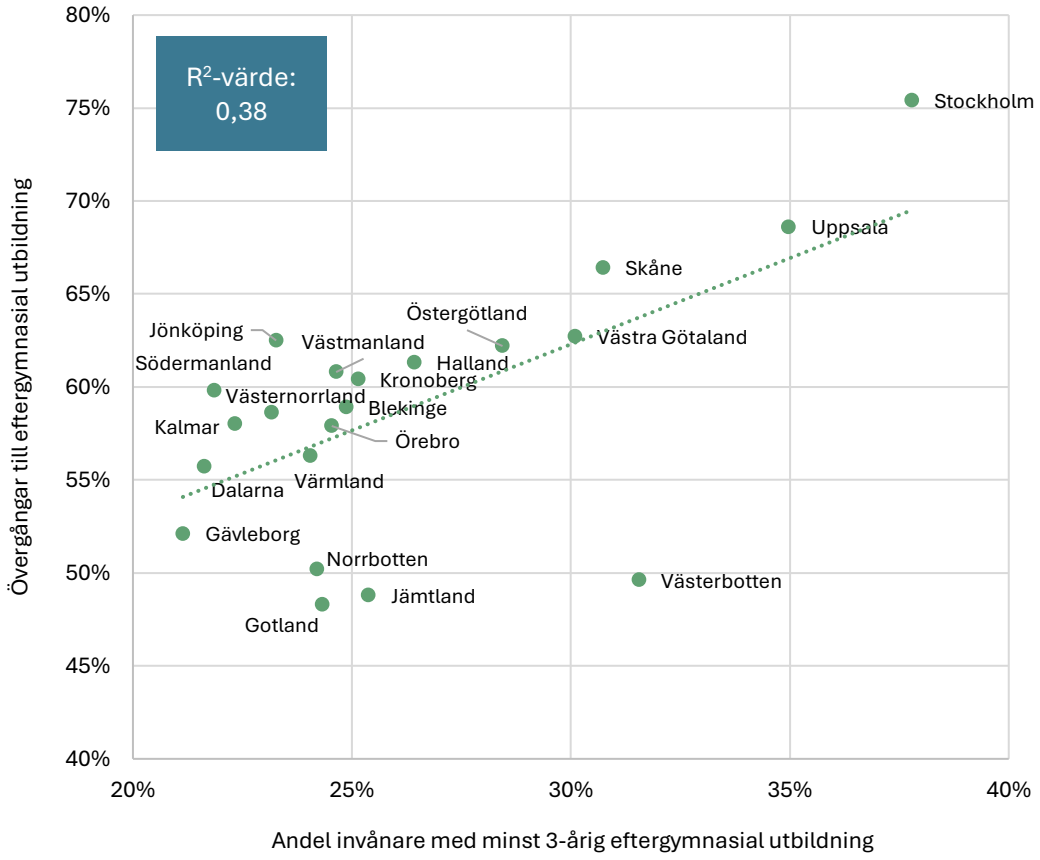

Källa: SCB. Undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar samt Befolkningens utbildning. Egen bearbetning.
Not: Statistiken avser övergångar till eftergymnasial utbildning inom respektive län inom fem år efter avslutsår 2019/2020. Utbildningsstatistiken avser invånare 25–65 år.

3.1.4 FLER ÖVERGÅNGAR I REGIONER DÄR MÅNGA LÄSER HÖGSKOLEFÖRBEREDANDE PROGRAM

På regional nivå ser vi ett förväntat samband mellan andelen gymnasiestudenter som examineras från högskoleförberedande program och andelen som påbörjar en eftergymnasial utbildning, se Figur 15 nedan. Ju högre andel unga som examineras från högskoleförberedande program i en region, desto fler övergångar till eftergymnasial utbildning. R^2-värdet är 0,88, det klart högsta bland de studerade sambandsmodellerna.

Skillnaderna i övergångar varierar även mycket beroende på vilket program eleven läst. På riksnivå är andelen övergångar högst bland unga som läst ett naturvetenskapligt eller humanistiskt program, där 93 procent respektive 92 procent går vidare till en eftergymnasial utbildning. Lägst övergångar har unga som läst fordon och transport (5 procent), bygg och anläggning (9 procent) och VVS och fastighet (11 procent).

Sambandet kan förstås i båda riktningar. En individ som ser en eftergymnasial utbildning som ett naturligt vägval redan i tidig ålder väljer oftare ett högskoleförberedande gymnasieprogram, samtidigt som det är naturligt att fortsätta läsa en eftergymnasial utbildning efter avslutad examen från ett högskoleförberedande program.

Figur 15. Samband mellan övergångar till eftergymnasial utbildning och andelen examinerade från högskoleförberedande program

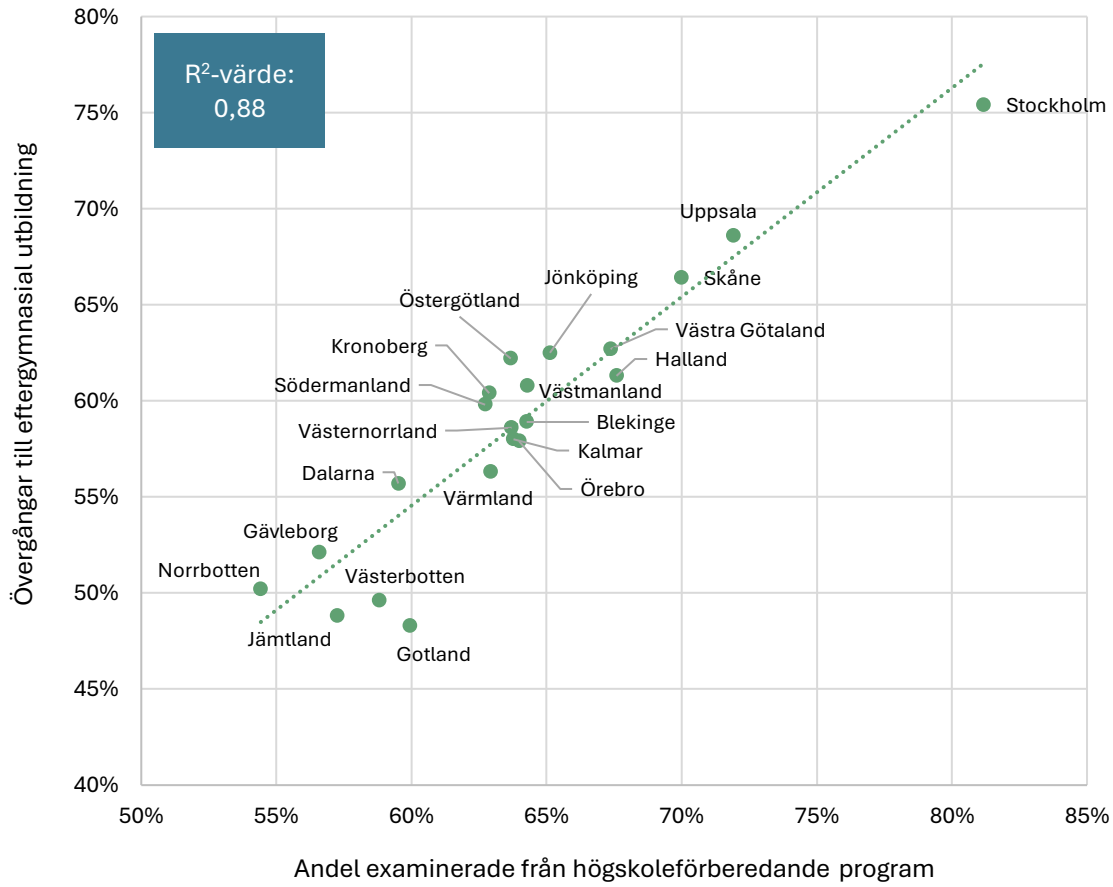

Källa: SCB. Undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar.
Not: Statistiken avser övergångar till eftergymnasial utbildning inom respektive län inom fem år efter avslutsår 2019/2020.

3.1.5 FÄRRE ÖVERGÅNGAR I REGIONER MED HÖGRE SYSSELSÄTTNINGSGRAD

I figuren nedan framgår sambandet mellan sysselsättningsgrad och övergångar. Ju högre sysselsättningsgrad desto lägre övergångar till eftergymnasial utbildning. Spridningen är dock stor mellan regionerna och R^2-värdet är relativt lågt, 0,21.

Det är även viktigt att ha i åtanke att ett högt deltagande i studier i sig kan innebära en lägre sysselsättningsgrad. Sysselsättningsgraden har hämtats från Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS). I BAS räknas en person som studerar inte som sysselsatt. Därmed leder ett högre studiedeltagande till en lägre sysselsättningsgrad.

Figur 16. Samband mellan övergångar till eftergymnasial utbildning och sysselsättningsgrad

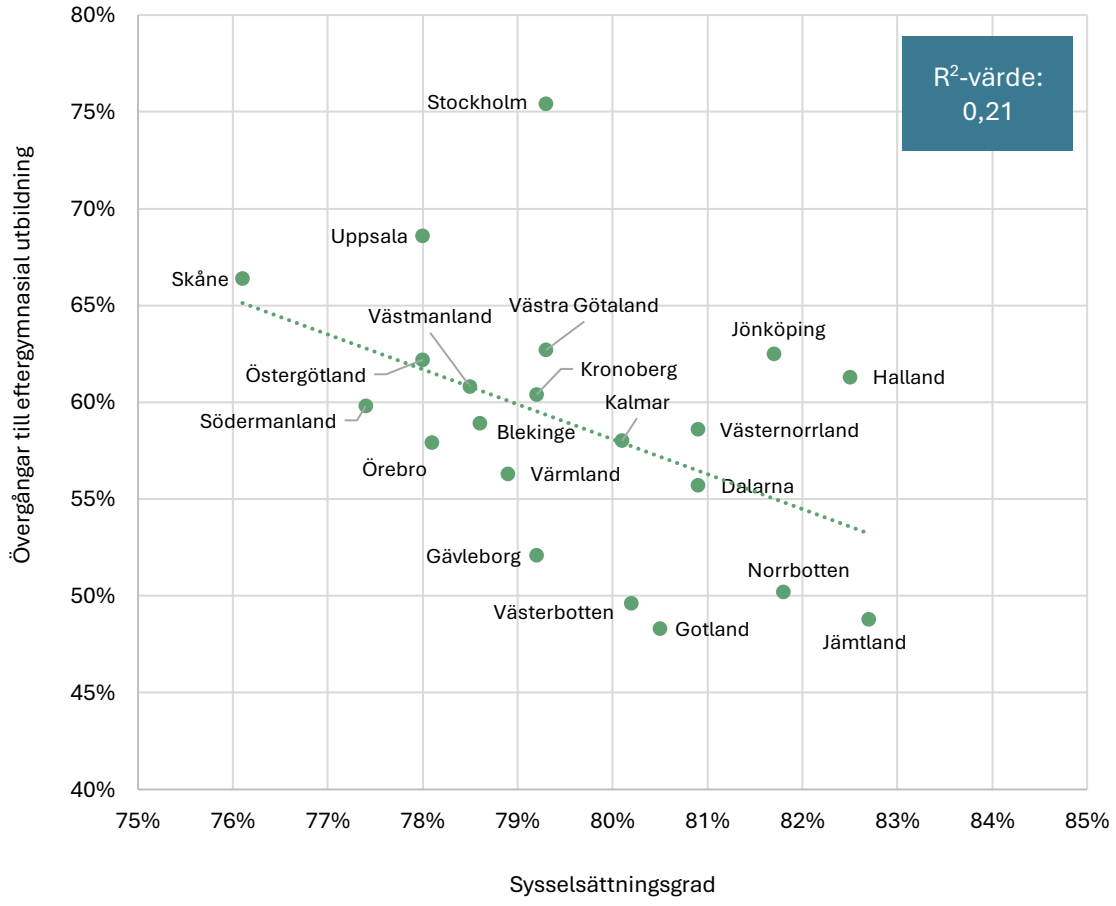

Källa: SCB. Undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar samt BAS. Egen bearbetning.
Not: Statistiken avser övergångar till eftergymnasial utbildning inom respektive län inom fem år efter avslutsår 2019/2020.

3.1.6 FLER ÖVERGÅNGAR I REGIONER DÄR ARBETSLÖSHETEN ÄR HÖGRE

I figuren nedan framgår sambandet mellan arbetslöshet på regional nivå och övergångar till eftergymnasial utbildning. Sambandet är positivt, men även i detta fall är spridningen stor och ett antal regioner avviker tydligt från trenden. Stockholm och Uppsala ligger tydligt över trenden med höga övergångsandelar trots måttliga arbetslöshetsnivåer. Gävleborg avviker i motsatt riktning med en relativt hög arbetslöshet men en övergångsandel under trenden.

R^2-värdet uppgår till 0,12, vilket är det lägsta värdet av samtliga arbetsmarknadsvariabler. Förklaringsgraden i modellen är alltså relativt låg. En försiktig tolkning av nedanstående och ovanstående diagram är dock att individer i regioner med hög sysselsättningsgrad och låg arbetslöshet inte har samma behov av att läsa en eftergymnasial utbildning för att få ett jobb på den regionala arbetsmarknaden.

Figur 17. Samband mellan övergångar till eftergymnasial utbildning och arbetslöshet

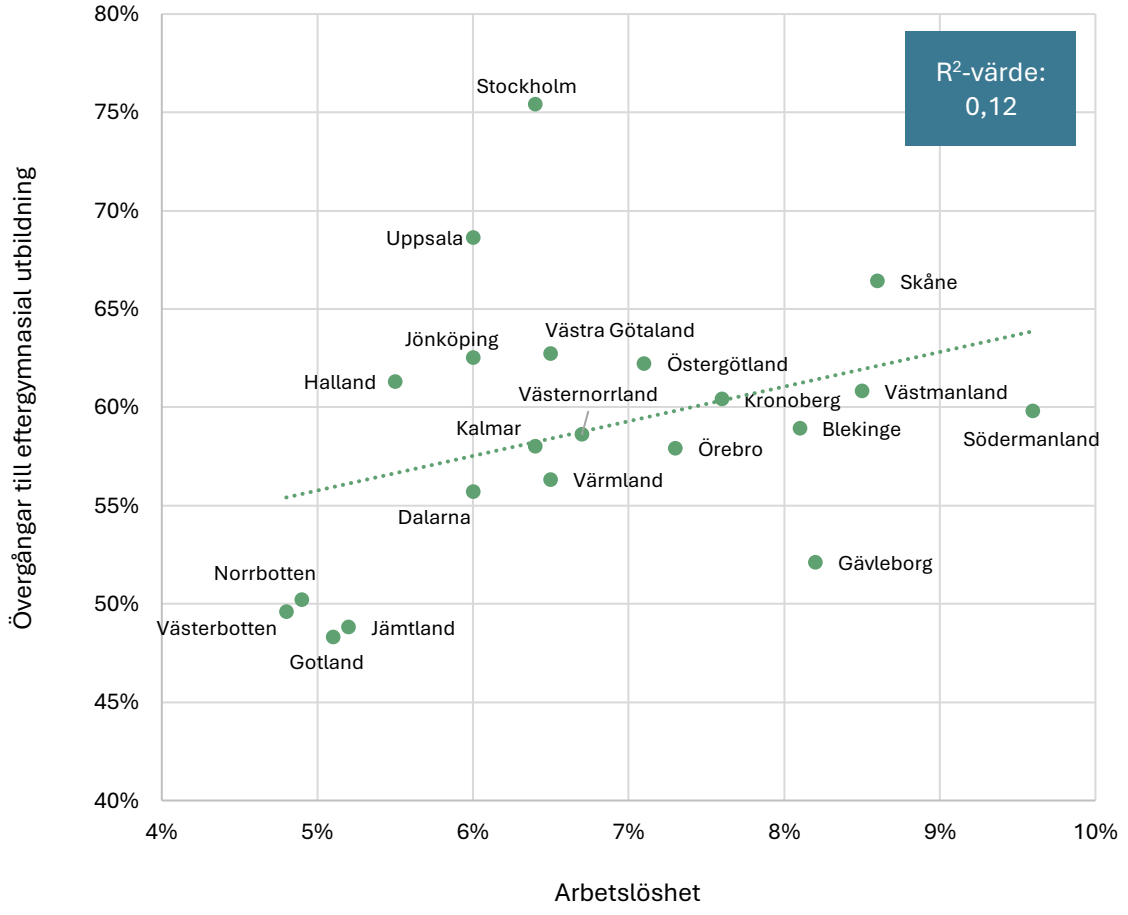

Källa: SCB. Undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar samt BAS. Egen bearbetning.
Not: Statistiken avser övergångar till eftergymnasial utbildning inom respektive län inom fem år efter avslutsår 2019/2020.

3.1.7 FÄRRE ÖVERGÅNGAR I REGIONER MED FLER BOSATTA I MINDRE STÄDER/ORTER OCH LANDSBYGDSKOMMUNER

Som beskrivits i Figur 11 är övergångar till eftergymnasial utbildning vanligare i större städer och pendlingskommuner nära storstäder. I figuren nedan visas sambandet mellan övergångar till eftergymnasial utbildning och andelen bosatta i mindre städer, orter och landsbygdskommuner. Regioner med en högre andel invånare i mindre orter och på landsbygden uppvisar generellt lägre övergångsandelar, vilket är förenligt med tidigare mönster. Modellens R^2-värde uppgår till 0,4.

Variationen i övergångar inom olika kommuntyper kan ha flera orsaker. En förklaring kan vara att utbildningsutbudet är större i de kommuntyper där övergångarna är som högst. Långa avstånd till lärosäten ökar de ekonomiska och sociala kostnaderna för att studera vidare, något som har särskild betydelse för unga från studieovana hem.[15]

På Gotland är samtliga invånare bosatta i mindre städer eller landsbygdskommuner, samtidigt som övergångarna är relativt låga. Uppsala har inga kommuner som räknas som mindre orter, städer eller landsbygdskommuner, och har näst högst övergångsgrad av samtliga regioner.[16]

Figur 18. Samband mellan övergångar till eftergymnasial utbildning och andel bosatta i mindre städer/orter och landsbygdskommuner

Källa: SCB. Undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar. Egen bearbetning.
Not: Statistiken avser övergångar till eftergymnasial utbildning inom respektive län inom fem år efter avslutsår 2019/2020.

[15] Bryntesson & Börjesson (2021)
[16] Bortsett från Uppsala kommun räknas samtliga kommuner i Uppsala län som pendlingskommuner nära storstad / större stad.

3.1.8 HÖGRE ÖVERGÅNGAR I REGIONER MED FLER STUDERANDE

Det finns ett positivt samband mellan antalet studenter i en region och andelen gymnasieexaminerade som påbörjar eftergymnasiala studier inom fem år. Se Figur 19. Stockholm uppvisar både det högsta antalet studenter och den högsta övergångsandelen. Flertalet regioner med färre än 10 000 studerande uppvisar övergångsandelar i intervallet 55–62 procent. R^2-värdet uppgår till 0,5.

Sambandet bör dock tolkas med viss försiktighet eftersom antalet studerande är ett absolut mått och därför också samvarierar med regionens befolkningsstorlek. Ett stort antal studerande kan indikera ett omfattande utbildningsutbud och en stark utbildningsmiljö, men sambandet kan även bero på den varierande befolkningsstorleken mellan olika regioner.

Figur 19. Samband mellan övergångar till eftergymnasial utbildning och antal studerande

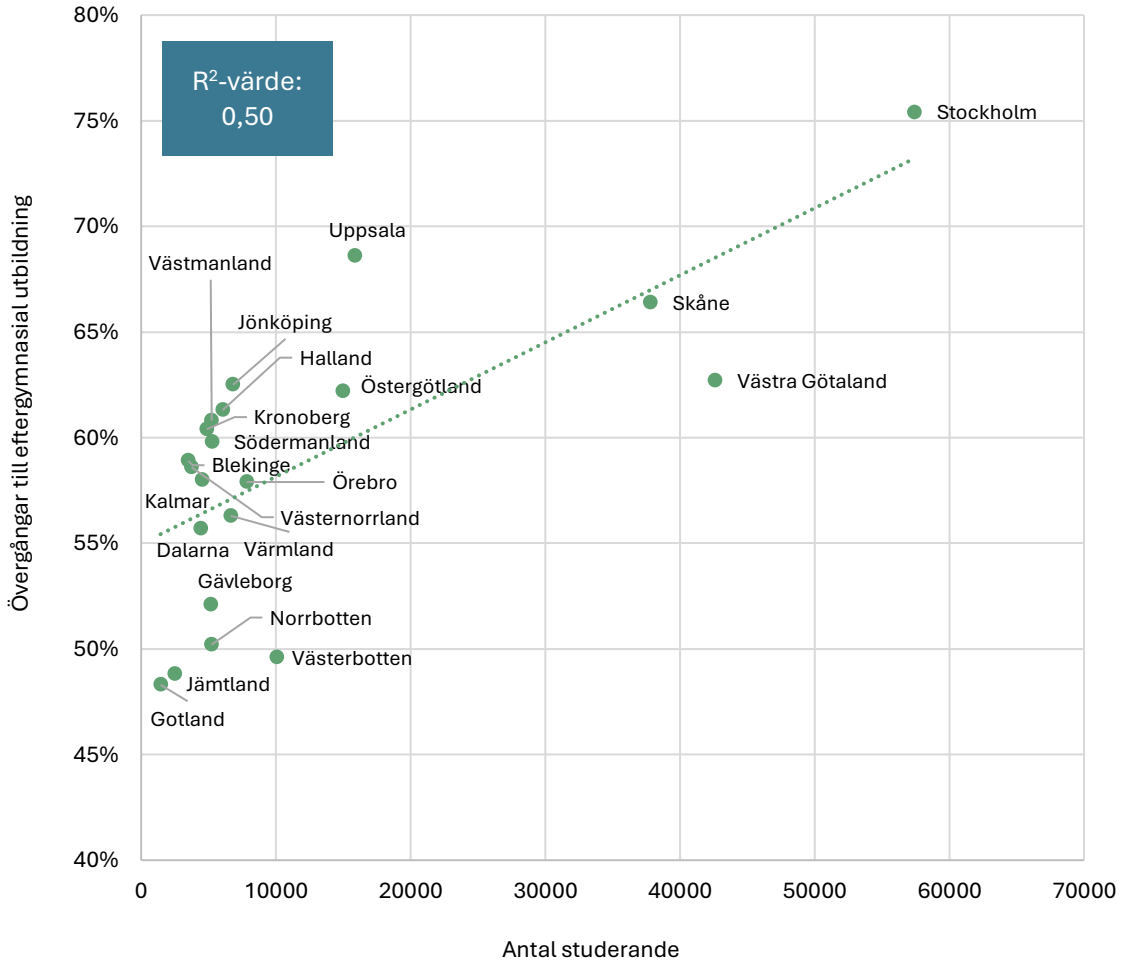

Källa: SCB. Undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar samt BAS. Egen bearbetning.
Not: Statistiken avser övergångar till eftergymnasial utbildning inom respektive län inom fem år efter avslutsår 2019/2020. Studerande avser individer 20-64 år.

3.2 Korrelationsanalys

I detta avsnitt sammanfattas korrelationer mellan övergångar och respektive arbetsmarknadsvariabel. Korrelationerna baseras på underlagen i diagrammen i avsnitt 3.1 ovan.[17]

I Figur 20 framgår korrelationer mellan övergångar till eftergymnasial utbildning och respektive arbetsmarknadsvariabel. Den starkaste positiva korrelationen finns för andelen examinerade från högskoleförberedande program, vilket är väntat då högskolestudier ofta är ett uttalat mål med sådana gymnasieutbildningar. Att andelen med minst treårig eftergymnasial utbildning i befolkningen, andel sysselsatta i tjänstesektorn och andel studerande uppvisar relativt starka positiva korrelationer antyder att utbildningsnormer i en region spelar roll. Många ungdomars föräldrar har sannolikt en eftergymnasial utbildning samtidigt som bekanta troligtvis i högre grad väljer att läsa vidare.

I regioner där arbetsmarknaden har lägre utbildningskrav, samtidigt som sysselsättningsgraden är hög och arbetslösheten låg, minskar incitamenten att läsa en eftergymnasial utbildning.

Figur 20. Korrelationer mellan övergång till eftergymnasial utbildning och arbetsmarknadsvariabler

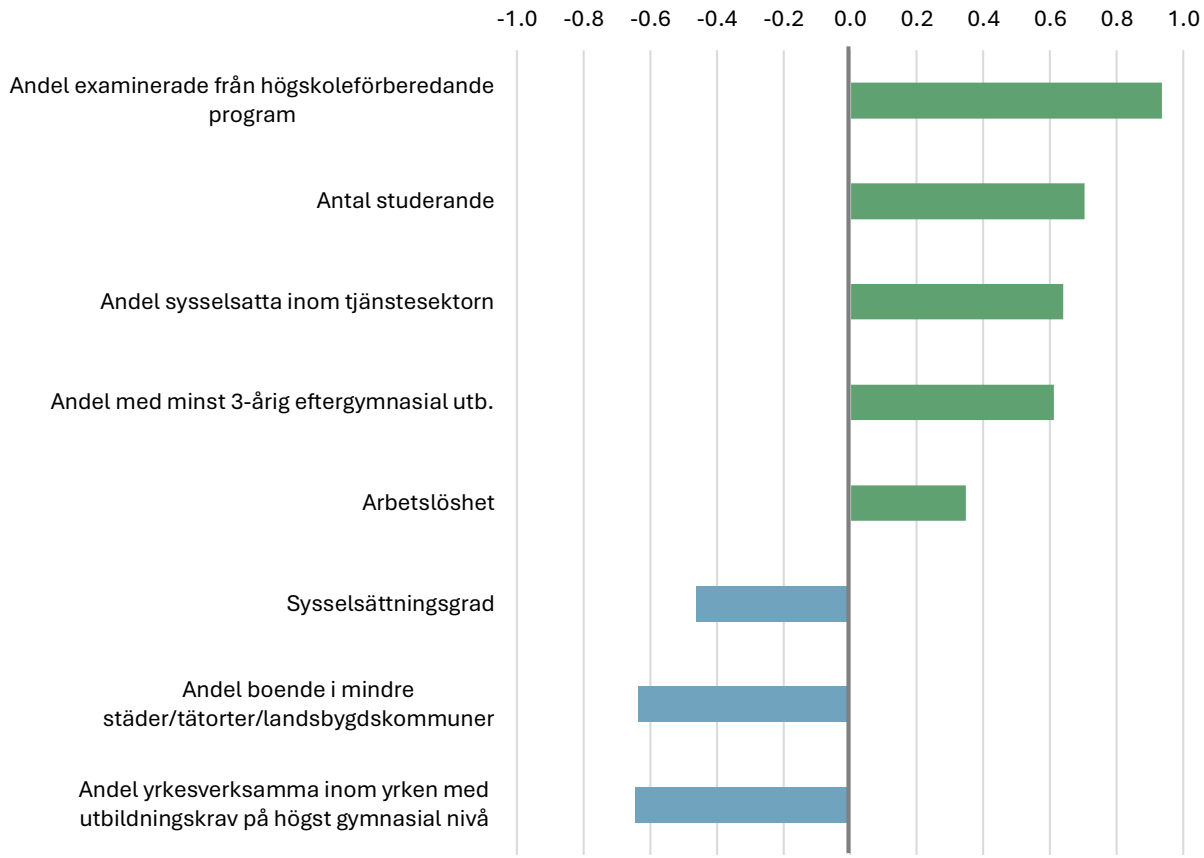

Källa: SCB. Undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar, BAS, Yrkesregistret samt Befolkningens utbildning. Egen bearbetning.
Not: Statistiken avser övergångar till eftergymnasial utbildning inom fem år efter avslutsår 2019/2020.

[17] En korrelationskoefficient visar hur starkt två variabler samvarierar. Värdet går från –1 till +1, där värden nära ±1 visar ett starkt samband och värden nära 0 ett svagt samband. Korrelation visar endast samband, inte om den ena variabeln påverkar den andra på ett kausalt vis.

I figuren nedan framgår korrelationer mellan övergångar till högskolestudier och respektive arbetsmarknadsvariabel. Mönstret är närmast identiskt med Figur 20, vilket är väntat givet att högskolestudier utgör en stor andel av övergångarna.

Figur 21. Korrelationer mellan övergångar till högskola och arbetsmarknadsvariabler

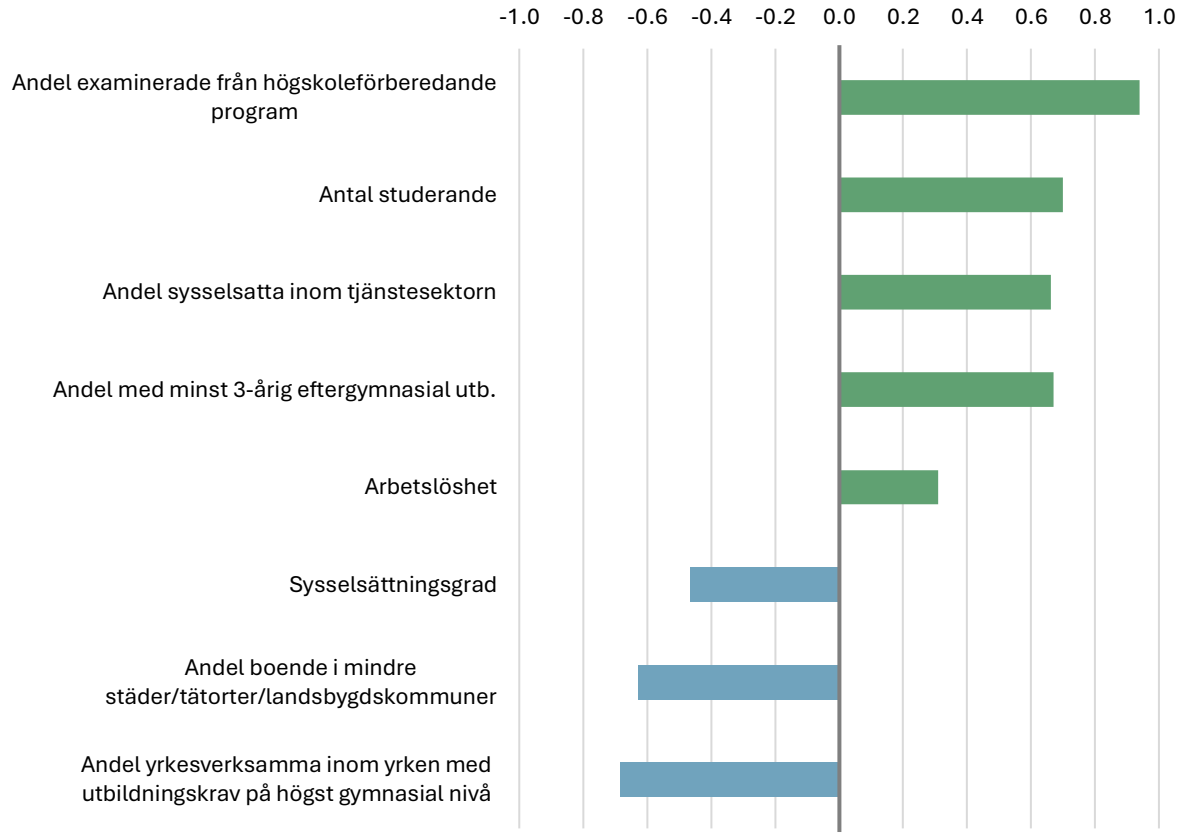

Källa: SCB. Undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar, BAS, Yrkesregistret samt Befolkningens utbildning. Egen bearbetning.
Not: Statistiken avser övergångar till högskoleutbildning inom fem år efter avslutsår 2019/2020.

I Figur 22 nedan framgår korrelationer mellan övergångar till yrkeshögskolestudier och respektive arbetsmarknadsvariabel. Korrelationerna pekar åt samma håll som i figurerna ovan men är generellt inte lika stora som övergångarna till högskolestudier. En avvikelse från mönstret är arbetslöshet, som korrelerar starkare med yrkeshögskoleövergångar än högskoleövergångar. En eventuell förklaring till detta skulle kunna vara att yrkeshögskolan i högre grad är ett alternativ vid behov av omställning eller när arbetsmarknaden är svag.

Figur 22. Korrelationer mellan övergång till yrkeshögskola och arbetsmarknadsvariabler

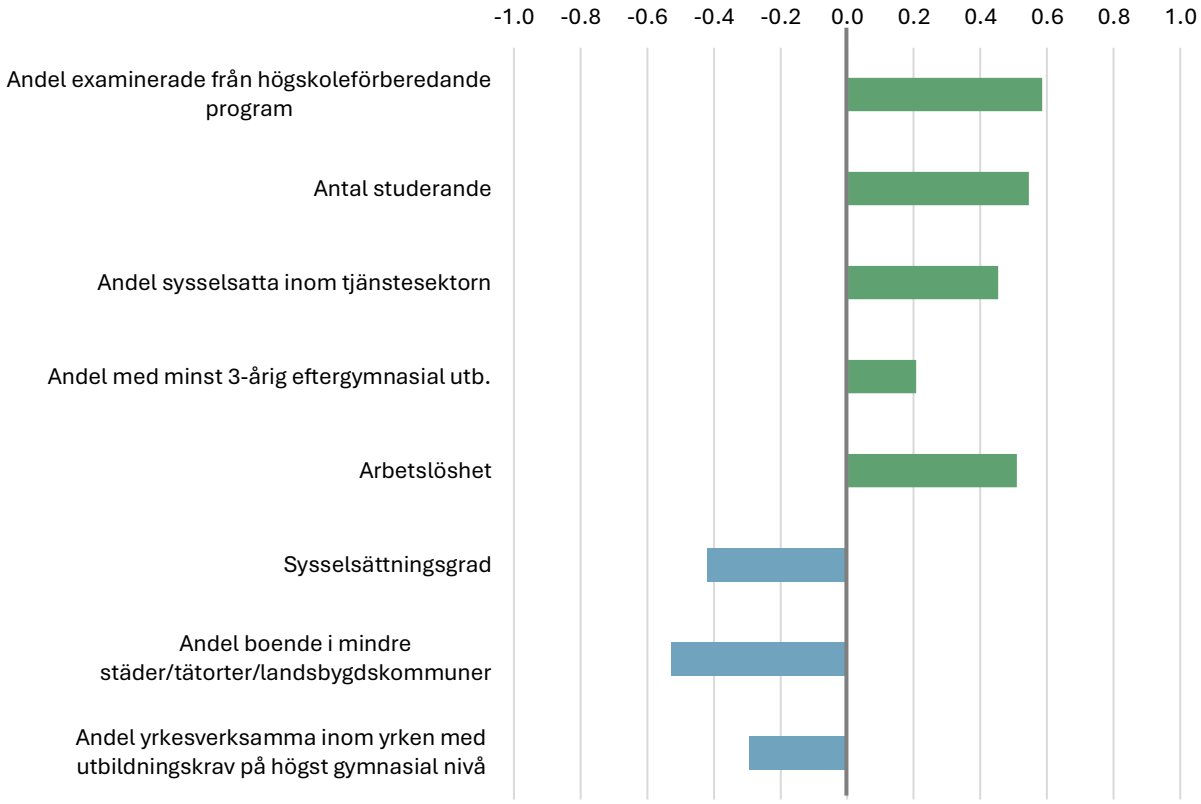

Källa: SCB. Undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar, BAS, Yrkesregistret samt Befolkningens utbildning. Egen bearbetning.
Not: Statistiken avser övergångar till yrkeshögskoleutbildning inom fem år efter avslutsår 2019/2020.

4. Avslutande diskussion

Denna rapport visar att ungas övergång till eftergymnasial utbildning varierar beroende på var i Sverige de växer upp. Det finns även tendenser till att de regionala skillnaderna har ökat över tid. Geografisk tillhörighet är därmed en viktig faktor för ungas förutsättningar att läsa vidare.

På individnivå påverkas övergången till eftergymnasial utbildning av flera faktorer. Unga med högutbildade föräldrar och goda studieresultat påbörjar eftergymnasiala studier i högre utsträckning än andra. Övergångarna är också betydligt vanligare bland kvinnor samt elever från högskoleförberedande program, med stora skillnader mellan olika program.

Regionala förutsättningar har också stor betydelse. Övergångarna är högre i regioner med hög utbildningsnivå, stor tjänstesektor, många studieplatser och närhet till större städer, medan de är lägre i regioner där många arbetar i yrken med lägre utbildningskrav samt där många läser ett yrkesprogram på gymnasiet.

De regionala skillnaderna i övergång till eftergymnasial utbildning bör inte betraktas som mått på hur väl utbildningssystemet fungerar. Regionala arbetsmarknader efterfrågar olika typer av kompetens. I regioner där det finns goda möjligheter till arbete direkt efter gymnasiet, exempelvis inom yrken där en gymnasial yrkesutbildning är relevant, kan incitamenten att läsa vidare vara mindre. En lägre övergång till eftergymnasial utbildning kan i sådana fall vara förenlig med en väl fungerande matchning mellan gymnasial utbildning och den regionala arbetsmarknadens kompetensbehov.

Rapportens resultat ger visst stöd för en sådan tolkning. Regioner med lägre övergång till eftergymnasial utbildning har generellt en större andel arbetstillfällen med utbildningskrav på högst gymnasial nivå. Övergångarna tenderar också att vara lägre i regioner med hög sysselsättning och låg arbetslöshet. Sammantaget tyder dessa mönster på att många unga kan etablera sig på arbetsmarknaden utan att behöva läsa en eftergymnasial utbildning.

Samtidigt kan vissa begränsande faktorer på regional nivå medföra lägre övergångar. Även om en låg övergångsgrad kan spegla goda möjligheter till arbete efter gymnasiet, kan det även förklaras av ett begränsat utbildningsutbud, långa geografiska avstånd eller andra hinder för att studera vidare.

Resultaten bör därför inte tolkas som att en hög respektive låg övergång till eftergymnasial utbildning i sig är eftersträvansvärd. Ur ett kompetensförsörjningsperspektiv är en viktigare fråga i vilken utsträckning utbildningsval, utbildningsutbud och kompetensbehov på arbetsmarknaden är anpassade till varandra.

4.1 Rekommendationer om fortsatta analyser

Nedan ges förslag på fördjupade studier som kan utveckla förståelsen för samspelet mellan regionala arbetsmarknadsförhållanden och övergångar till eftergymnasial utbildning.

Fördjupad analys på individnivå i ett regionalt perspektiv

Denna rapport bygger på aggregerad statistik. För att fördjupa förståelsen för varför övergångar till eftergymnasial utbildning skiljer sig åt mellan regioner rekommenderas att mikrodatabaserade analyser genomförs. Dessa kan ta hänsyn till både individuella egenskaper och strukturella förhållanden på regional nivå, gärna på RegSO-nivå. Med individdata ökar förutsättningarna att identifiera de bakomliggande faktorer som påverkar ungas vägval genom utbildningssystemet. Individdata möjliggör även uppföljningar av huruvida unga personer väljer att studera i den region där de är uppvuxna, eller om man väljer att flytta för att studera i andra regioner. Flera sådana studier har genomförts med fokus på individuella egenskaper, men det

finns en kunskapslucka i förhållande till samspelet mellan individ och regionala arbetsmarknadsförhållanden i Sverige.

Lärcentras och utbildningsutbudets roll

Tillgången till eftergymnasial utbildning i närområdet kan ha betydelse för övergångar, särskilt i regioner där tillgången är lägre. Lokala lärcentra kan sänka trösklarna till eftergymnasial utbildning genom att erbjuda studieplatser, handledning och teknisk infrastruktur på hemorten. Därmed kan fler unga ges möjlighet att läsa en eftergymnasial utbildning. En fördjupad analys av lärcentras roll och av det lokala utbildningsutbudet, inklusive det geografiska avståndet till det regionala utbildningsutbudet, skulle öka kunskapen om hur närheten till utbildning påverkar ungas val att läsa vidare och i vilken mån ett begränsat lokalt utbud bidrar till de regionala skillnaderna.

Betydelsen av enskilda större arbetsgivare

I mindre regioner kan enskilda större arbetsgivare ha stor betydelse för både utbud och efterfrågan på eftergymnasial kompetens. En stor arbetsgivares rekryteringsbehov påverkar vilka kompetenser som efterfrågas lokalt, och kan samtidigt styra utbildningsutbudet genom samverkan med lärosäten och yrkeshögskolor. En fördjupad analys av sådana arbetsgivares roll i utvalda regioner skulle kunna förbättra kunskapen om hur enskilda aktörer påverkar ungas övergångar till eftergymnasial utbildning och i längden den regionala kompetensförsörjningen.

5. Referenser

Behrenz, L, Månsson, J. (2022) *Bakåtblick om vägen fram – en ESO-rapport om etableringsprocessen på svensk arbetsmarknad*. Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi. 2022:1.

Bryntesson, A., Börjesson, M. (2021) *Breddad rekrytering till högre utbildning: En beskrivning och jämförelse av policy och utfall i de skandinaviska länderna*. SEC Research Reports, Nr 64.

Chetty, R., Hendren, N., Kline, P., Saez, E., Turner, N. (2014) *Is the United States Still a Land of Opportunity? Recent Trends in Intergenerational Mobility*. American Economic Review, 104 (5) 2014

Chetty, R., Hendren, N., Katz LF., (2016) *The effects of exposure to better neighborhoods on children: New evidence from the moving to opportunity experiment*. American Economic Review, 106 (4) 2016

Chetty, R., et al. (2022) *Social capital I: measurement and associations with economic mobility*. Nature, 608 (7921) 2022

IFAU (2023) *Utbildning och social rörlighet*. Rapport 2023:13.

UHR (2016) *Kan excellens uppnås i homogena studentgrupper?*

UKÄ (2025) *Rekryteringen till högskolan 2024 – i riket och per län och kommun*. Dnr 51-00346-25.

SCB (2025) *Statistikens framställning – Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar*.

Tabellbilaga

Tabell 1. Andel övergångar till eftergymnasial utbildning inom respektive tidsperiod och region

Län	Övergångar inom 1 år (avgångsår 2023/2024)	Övergångar inom 3 år (avgångsår 2021/2022)	Övergångar inom 5 år (avgångsår 2019/2020)	Övergångar inom 10 år (avgångsår 2014/2015)
Stockholm	31%	65%	75%	78%
Uppsala	40%	62%	69%	72%
Södermanland	24%	48%	60%	63%
Östergötland	25%	49%	62%	68%
Jönköping	22%	51%	63%	68%
Kronoberg	24%	49%	60%	64%
Kalmar	19%	49%	58%	64%
Gotland	15%	36%	48%	58%
Blekinge	21%	48%	59%	67%
Skåne	30%	57%	66%	71%
Halland	18%	47%	61%	67%
Västra Götaland	23%	52%	63%	69%
Värmland	22%	43%	56%	67%
Örebro	25%	47%	58%	65%
Västmanland	27%	52%	61%	69%
Dalarna	19%	42%	56%	60%
Gävleborg	22%	44%	52%	62%
Västernorrland	17%	47%	59%	63%
Jämtland	14%	36%	49%	57%
Västerbotten	19%	41%	50%	61%
Norrbotten	15%	37%	50%	56%
Riket	26%	54%	64%	69%

Källa: SCB. Undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar.

Tabell 2. Andel övergångar till respektive utbildningsform och region inom 5 år (avgångsår 2019/2020)

Län	Högskola	Yrkeshögskola	Folkhögskola	Konst- och kulturutbildning
Stockholm	69%	8%	5%	2%
Uppsala	65%	5%	3%	1%
Södermanland	53%	8%	4%	1%
Östergötland	55%	8%	5%	1%
Jönköping	55%	7%	6%	1%
Kronoberg	55%	6%	7%	1%
Kalmar	53%	5%	3%	1%
Gotland	43%	4%	4%	1%
Blekinge	54%	6%	3%	1%
Skåne	59%	9%	4%	1%
Halland	54%	8%	4%	1%
Västra Götaland	56%	8%	4%	1%
Värmland	50%	7%	4%	1%
Örebro	51%	7%	5%	1%
Västmanland	54%	8%	3%	1%
Dalarna	49%	7%	4%	1%
Gävleborg	48%	5%	2%	1%
Västernorrland	52%	7%	5%	1%
Jämtland	44%	5%	5%	<1%
Västerbotten	45%	4%	6%	1%
Norrbotten	45%	5%	4%	1%
Riket	58%	7%	4%	1%

Källa: SCB. Undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar.

Tabell 3. Andel övergångar till eftergymnasial utbildning inom 5 år per målgrupp (avgångsår 2019/2020)

Län	Kvinnor	Män	Svensk bakgrund	Utländsk bakgrund	Högutbildade föräldrar*	Ej högutbildade föräldrar*
Stockholm	81%	70%	75%	78%	86%	67%
Uppsala	76%	61%	67%	75%	85%	56%
Södermanland	70%	49%	56%	71%	75%	52%
Östergötland	71%	54%	59%	75%	79%	51%
Jönköping	73%	52%	60%	73%	77%	55%
Kronoberg	70%	51%	58%	68%	77%	52%
Kalmar	68%	49%	56%	70%	70%	52%
Gotland	59%	39%	47%	59%	61%	41%
Blekinge	70%	48%	57%	67%	71%	51%
Skåne	74%	59%	65%	71%	80%	57%
Halland	70%	53%	60%	69%	75%	52%
Västra Götaland	72%	54%	60%	71%	78%	53%
Värmland	67%	47%	55%	65%	73%	47%
Örebro	67%	50%	55%	69%	74%	50%
Västmanland	70%	52%	56%	77%	75%	53%
Dalarna	64%	48%	53%	68%	70%	48%
Gävleborg	63%	43%	49%	67%	67%	45%
Västernorrland	70%	49%	58%	62%	74%	50%
Jämtland	58%	40%	47%	65%	61%	40%
Västerbotten	58%	41%	48%	58%	64%	39%
Norrbotten	63%	38%	49%	61%	64%	40%
Riket	72%	56%	62%	72%	78%	55%

Källa: SCB. Undersökningen Övergång gymnasieskola – eftergymnasiala utbildningar.
**Högutbildade föräldrar avser föräldrar med minst treårig eftergymnasial utbildning.*

Tabell 4. Antal och andel övergångar inom 5 år per kommun (avgångsår 2019/2020)

Län	Kommun	Antal examinerade	Antal övergångar inom 5 år	Andel övergångar inom 5 år
Stockholm	Upplands Väsby	347	248	71%
	Vallentuna	333	223	67%
	Österåker	444	311	70%
	Värmdö	450	284	63%
	Järfälla	679	499	73%
	Ekerö	307	185	60%
	Huddinge	982	720	73%
	Botkyrka	716	506	71%
	Salem	185	140	76%
	Haninge	660	412	62%
	Tyresö	438	306	70%
	Upplands-Bro	222	154	69%
	Nykvarn	109	59	54%
	Täby	814	680	84%
	Danderyd	421	369	88%
	Sollentuna	768	610	79%
	Stockholm	6319	5106	81%
	Södertälje	738	528	72%
	Nacka	1010	815	81%
	Sundbyberg	273	210	77%
	Solna	392	290	74%
	Lidingö	484	405	84%
	Vaxholm	121	83	69%
	Norrtälje	507	275	54%
	Sigtuna	397	277	70%
	Nynäshamn	182	109	60%
Uppsala	Håbo	205	108	53%
	Älvkarleby	66	31	47%
	Knivsta	185	145	78%
	Heby	124	61	49%
	Tierp	151	74	49%
	Uppsala	1698	1306	77%
	Enköping	342	208	61%
	Östhammar	152	73	48%
Södermanland	Vingåker	62	24	39%
	Gnesta	94	52	55%

Län	Kommun	Antal examinerade	Antal övergångar inom 5 år	Andel övergångar inom 5 år
	Nyköping	469	271	58%
	Oxelösund	85	40	47%
	Flen	145	75	52%
	Katrineholm	256	162	63%
	Eskilstuna	854	544	64%
	Strängnäs	308	194	63%
	Trosa	112	64	57%
Östergötland	Ödeshög	34	19	56%
	Ydre	33	15	45%
	Kinda	75	36	48%
	Boxholm	52	17	33%
	Åtvidaberg	95	45	47%
	Finspång	154	96	62%
	Valdemarsvik	46	21	46%
	Linköping	1266	890	70%
	Norrköping	1002	642	64%
	Söderköping	103	59	57%
	Motala	306	159	52%
	Vadstena	54	34	63%
	Mjölby	213	103	48%
Jönköping	Aneby	47	23	49%
	Gnosjö	66	38	58%
	Mullsjö	62	25	40%
	Habo	109	67	61%
	Gislaved	217	141	65%
	Vaggeryd	107	70	65%
	Jönköping	1131	749	66%
	Nässjö	270	159	59%
	Värnamo	296	199	67%
	Sävsjö	91	48	53%
	Vetlanda	243	136	56%
	Eksjö	165	104	63%
	Tranås	178	106	60%
Kronoberg	Uppvidinge	99	44	44%
	Lessebo	77	37	48%
	Tingsryd	85	38	45%
	Alvesta	156	72	46%

Län	Kommun	Antal examinerade	Antal övergångar inom 5 år	Andel övergångar inom 5 år
	Älmhult	126	81	64%
	Markaryd	78	45	58%
	Växjö	755	514	68%
	Ljungby	216	131	61%
Kalmar	Högsby	53	25	47%
	Torsås	62	28	45%
	Mörbylånga	126	68	54%
	Hultsfred	84	48	57%
	Mönsterås	106	59	56%
	Emmaboda	65	36	55%
	Kalmar	568	377	66%
	Nybro	147	72	49%
	Oskarshamn	221	139	63%
	Västervik	238	124	52%
	Vimmerby	136	81	60%
	Borgholm	85	40	47%
Gotland	Gotland	402	194	48%
Blekinge	Olofström	102	45	44%
	Karlskrona	573	340	59%
	Ronneby	201	117	58%
	Karlshamn	257	154	60%
	Sölvesborg	143	95	66%
Skåne	Svalöv	112	64	57%
	Staffanstorp	242	173	71%
	Burlöv	148	95	64%
	Vellinge	401	284	71%
	Östra Göinge	106	67	63%
	Örkelljunga	63	27	43%
	Bjuv	128	75	59%
	Kävlinge	297	207	70%
	Lomma	268	222	83%
	Svedala	203	121	60%
	Skurup	155	86	55%
	Sjöbo	158	70	44%
	Hörby	103	47	46%
	Höör	145	84	58%
	Tomelilla	85	42	49%

Län	Kommun	Antal examinerade	Antal övergångar inom 5 år	Andel övergångar inom 5 år
	Bromölla	102	48	47%
	Osby	106	56	53%
	Perstorp	55	30	55%
	Klippan	136	68	50%
	Åstorp	115	64	56%
	Båstad	119	73	61%
	Malmö	2069	1489	72%
	Lund	964	757	79%
	Landskrona	355	237	67%
	Helsingborg	1206	870	72%
	Höganäs	238	153	64%
	Eslöv	281	173	62%
	Ystad	238	143	60%
	Trelleborg	362	218	60%
	Kristianstad	716	456	64%
	Simrishamn	137	74	54%
	Ängelholm	337	211	63%
	Hässleholm	402	224	56%
Halland	Hylte	96	57	59%
	Halmstad	754	488	65%
	Laholm	199	104	52%
	Falkenberg	353	195	55%
	Varberg	527	292	55%
	Kungsbacka	894	595	67%
Västra Götaland	Härryda	376	247	66%
	Partille	356	267	75%
	Öckerö	142	73	51%
	Stenungsund	227	140	62%
	Tjörn	117	68	58%
	Orust	138	62	45%
	Sotenäs	65	34	52%
	Munkedal	93	35	38%
	Tanum	81	36	44%
	Dals-Ed	31	18	58%
	Färgelanda	50	18	36%
	Ale	245	148	60%
	Lerum	436	275	63%

Län	Kommun	Antal examinerade	Antal övergångar inom 5 år	Andel övergångar inom 5 år
	Vårgårda	91	52	57%
	Bollebygd	86	49	57%
	Grästorp	60	28	47%
	Essunga	44	25	57%
	Karlsborg	49	25	51%
	Gullspång	35	18	51%
	Tranemo	99	54	55%
	Bengtsfors	64	33	52%
	Mellerud	71	41	58%
	Lilla Edet	96	44	46%
	Mark	319	161	50%
	Svenljunga	108	48	44%
	Herrljunga	73	27	37%
	Vara	124	69	56%
	Götene	104	51	49%
	Tibro	94	50	53%
	Töreboda	61	26	43%
	Göteborg	3983	2907	73%
	Mölndal	604	399	66%
	Kungälv	379	255	67%
	Lysekil	124	72	58%
	Uddevalla	467	287	61%
	Strömstad	92	44	48%
	Vänersborg	304	182	60%
	Trollhättan	499	338	68%
	Alingsås	330	200	61%
	Borås	907	540	60%
	Ulricehamn	190	96	51%
	Åmål	122	85	70%
	Mariestad	178	91	51%
	Lidköping	330	180	55%
	Skara	151	75	50%
	Skövde	414	234	57%
	Hjo	72	30	42%
	Tidaholm	117	53	45%
	Falköping	273	155	57%
Värmland	Kil	113	58	51%

Län	Kommun	Antal examinerade	Antal övergångar inom 5 år	Andel övergångar inom 5 år
	Eda	62	25	40%
	Torsby	93	44	47%
	Storfors	33	15	45%
	Hammarö	177	127	72%
	Munkfors	22	11	50%
	Forshaga	76	27	36%
	Grums	62	25	40%
	Årjäng	82	28	34%
	Sunne	118	51	43%
	Karlstad	755	508	67%
	Kristinehamn	184	106	58%
	Filipstad	74	38	51%
	Hagfors	90	48	53%
	Arvika	202	116	57%
	Säffle	145	62	43%
Örebro	Lekeberg	66	34	52%
	Laxå	42	18	43%
	Hallsberg	114	62	54%
	Degerfors	85	33	39%
	Hällefors	58	29	50%
	Ljusnarsberg	28	13	46%
	Örebro	1298	852	66%
	Kumla	191	95	50%
	Askersund	90	41	46%
	Karlskoga	251	133	53%
	Nora	89	42	47%
	Lindesberg	195	100	51%
Västmanland	Skinnskatteberg	25	13	52%
	Surahammar	80	34	43%
	Kungsör	73	28	38%
	Hallstahammar	110	46	42%
	Norberg	37	17	46%
	Västerås	1182	807	68%
	Sala	161	82	51%
	Fagersta	77	37	48%
	Köping	172	104	60%
	Arboga	124	73	59%

Län	Kommun	Antal examinerade	Antal övergångar inom 5 år	Andel övergångar inom 5 år
Dalarna	Vansbro	58	27	47%
	Malung-Sälen	83	38	46%
	Gagnef	91	48	53%
	Leksand	115	84	73%
	Rättvik	77	30	39%
	Orsa	54	28	52%
	Älvdalen	54	22	41%
	Smedjebacken	72	36	50%
	Mora	139	74	53%
	Falun	490	282	58%
	Borlänge	403	259	64%
	Säter	90	46	51%
	Hedemora	119	58	49%
	Avesta	146	72	49%
	Ludvika	217	125	58%
Gävleborg	Ockelbo	38	13	34%
	Hofors	76	25	33%
	Ovanåker	97	52	54%
	Nordanstig	46	19	41%
	Ljusdal	156	80	51%
	Gävle	843	488	58%
	Sandviken	300	159	53%
	Söderhamn	193	90	47%
	Bollnäs	202	97	48%
	Hudiksvall	286	143	50%
Västernorrland	Ånge	68	33	49%
	Timrå	171	89	52%
	Härnösand	181	122	67%
	Sundsvall	756	460	61%
	Kramfors	153	73	48%
	Sollefteå	152	78	51%
	Örnsköldsvik	500	306	61%
Jämtland	Ragunda	30	10	33%
	Bräcke	48	20	42%
	Krokom	132	57	43%
	Strömsund	89	30	34%
	Åre	84	39	46%

Län	Kommun	Antal examinerade	Antal övergångar inom 5 år	Andel övergångar inom 5 år
	Berg	46	20	43%
	Härjedalen	68	37	54%
	Östersund	469	258	55%
Västerbotten	Nordmaling	79	30	38%
	Bjurholm	28	8	29%
	Vindeln	38	15	39%
	Robertsfors	51	18	35%
	Norsjö	26	11	42%
	Malå	18	4	22%
	Storuman	41	14	34%
	Sorsele	27	11	41%
	Dorotea	19	8	42%
	Vännäs	80	39	49%
	Vilhelmina	71	17	24%
	Åsele	29	9	31%
	Umeå	965	584	61%
	Lycksele	90	31	34%
	Skellefteå	594	270	45%
Norrbotten	Arvidsjaur	33	16	48%
	Arjeplog	12	6	50%
	Jokkmokk	29	18	62%
	Överkalix	18	6	33%
	Kalix	115	63	55%
	Övertorneå	41	25	61%
	Pajala	50	13	26%
	Gällivare	108	45	42%
	Älvsbyn	66	21	32%
	Luleå	586	361	62%
	Piteå	393	195	50%
	Boden	220	102	46%
	Haparanda	59	22	37%
	Kiruna	203	77	38%